

Людмила Березовська

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ
ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ
У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»**

*для студентів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта*

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Факультет дошкільної педагогіки і психології
Кафедра теорії та методики дошкільної освіти

Людмила Березовська

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ,
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ
ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ
У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»

*для студентів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта*

Івано-Франківськ

«НАІР»

2022

УДК 372.47 (075.8)

Б-48

*Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського» протокол № 10 від 26.05.2022 р.*

Рецензенти:

Крутій К. Л. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Плетеницька Л. С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик і технологій початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Березовська Л. І.

Б-48 Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку»: метод. реком. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 84 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з обов'язкової навчальної дисципліни «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку» вміщують: передмову, загальну інформацію про навчальну дисципліну, теми лекційного курсу, плани семінарських занять, питання для самоперевірки, вимоги до виконання самостійної роботи, перелік індивідуальних науково-дослідних завдань, тестові завдання, питання до екзамену, глосарій та додатки.

УДК 372.47 (075.8)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
1.1. Опис навчальної дисципліни	8
1.2. Критерії оцінювання за різними видами роботи	8
РОЗДІЛ 2. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ	14
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	17
3.1. Теми семінарських занять	17
РОЗДІЛ 4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	44
РОЗДІЛ 5. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ	46
РОЗДІЛ 6. КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	47
6.1. Програмові вимоги до екзамену.....	47
6.2. Тестові завдання для підсумкового контролю знань	49
ГЛОСАРІЙ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

У контексті сучасних викликів, з якими стикнулася освітня галузь України, необхідно створити таку систему освіти, яка б відповідала вимогам часу та потребам особистості. Одним із ключових завдань, визначених нормативними документами (Закон України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.)) є підготовка висококваліфікованих, конкурентноспроможних фахівців, здатних до самоосвіти, професійного самовдосконалення, здатні аналізувати та інтерпретувати інформацію, вирішувати складні, нетипові завдання. Для цього у студентів необхідно розвинути математичну компетентність, як особистісну якість, яка свідчить про інтелектуальні, дослідницькі та творчі уміння здобувачів освітнього процесу. Формування математичної компетентності у майбутніх вихователів ЗДО є одним із засобів залучення їх до методів наукового пізнання, критичного та аналітичного мислення, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому й суспільному житті людини, готовності до вирішення проблем, які вирішуються із застосуванням математичних методів, а також формування умінь лаконічно й аргументовано висловлювати свою думку, аналізувати інформацію, доводити правильність тверджень тощо. Виконання означених завдань залежить від оволодіння вихователями ЗДО ґрунтовними математичними знаннями задля того, щоб занурити дитину у світ математики, навчити здійснювати математичні та логічні операції, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формувати алгоритмічні уявлення тощо. Вважається, що особистість, яка математично мислить, швидше знаходить вихід із непередбачуваних ситуацій, приймає раціональні рішення та є адаптованою до життя. У зв'язку з цим для розвитку системності знань необхідно ще з дошкільного віку формувати у дітей логіко-математичну компетентність. Адже від того, який старт отримає дитина, залежатиме її розвиток, успіхи в навчанні, пізнавальна

активність, самостійність, творчий підхід у вирішенні нетипових завдань.

Метою навчальної дисципліни «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку» є: ознайомлення здобувачів освітнього процесу з теоретичними засадами математики, формування практичних умінь здійснювати логіко-математичний розвиток дітей у різних вікових групах ЗДО.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- історію та сучасний стан розвитку методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку, перспективні напрями дослідження;

- особливості планування роботи з дітьми різних вікових груп щодо формування елементарних математичних уявлень та логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку;

- форми, методи та прийоми організації роботи з дітьми у процесі формування елементарних математичних уявлень у дітей в умовах ЗДО;

- вимоги Концепції Нової української школи до математичної підготовки дітей у ЗДО, форми і методи забезпечення наступності;

- форми співпраці із сім'єю з питань логіко-математичного розвитку дітей.

вміти:

- визначати програмні вимоги щодо формування елементарних математичних уявлень та логіко-математичного розвитку дітей у кожній віковій групі;

- виявляти рівень логіко-математичного розвитку дитини для використання індивідуально-диференційованого підходу у процесі навчання;

- використовувати в роботі сучасні форми, методи, засоби логіко-математичного розвитку; впроваджувати інноваційні технології роботи в освітньо-виховний процес ЗДО;

- складати конспекти різних видів занять із ФЕМУ та логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку;

- враховувати в освітньому процесі сучасні тенденції розвитку МФЕМУ у дітей дошкільного віку, творчо використовувати дослідження науковців та педагогів-практиків щодо виконання завдань логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку;

- налагоджувати ефективні міжособистісні взаємини;

- здійснювати самооцінку своїх професійних умінь, прагнути до професійного самовдосконалення та саморозвитку у професії.

За результатами навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність. Здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти, освітньо-виховному процесі ЗДО в типових і невизначених умовах сьогодення.

Загальні компетентності:

КЗ-1. Здатність до продуктивного (абстрактного, образного, дискурсивного, креативного) мислення.

КЗ-2. Здатність до самостійного пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел.

КЗ-3. Здатність ідентифікувати, формулювати та розв'язувати проблеми.

КЗ-4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

КЗ-5. Здатність до планування, складання прогнозів і передбачення наслідків своїх дій.

КЗ-6. Здатність до співпраці і взаємодії в команді.

КЗ-7. Здатність до самокритики і сприймання конструктивної критики.

КЗ-10. Здатність до вільного користування засобами сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

Фахові компетентності навчальної дисципліни:

ФК-1. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

ФК-2. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку

ФК-18. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей (інклюзивна освіта)

Зміст навчальної дисципліни відповідає освітньо-професійній програмі 012 Дошкільна освіта підготовки фахівців, які навчаються за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

РОЗДІЛ 1.

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Статус дисципліни: Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність 012 Дошкільна освіта	Рік навчання:	
Змістових модулів – 2		Семестр	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – лепбук		7,8-й	7,8-й
Загальна кількість годин – 120		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	16 год. (8/8)	8 год. (4/4)
		Практичні, семінарські	
		24 год. (12/12)	12 год. (6/6)
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		70 год.	90 год.
		Індивідуальні завдання	
10 год.	10 год.		
		Вид контролю: екзамен	

1.2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА РІЗНИМИ ВИДАМИ РОБОТИ

Вид роботи	Бали	Критерії
	0 балів	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано

Практичне завдання		висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	1 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають незначні огріхи.
	2 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Не припускається помилок при їхньому виконанні. Здобувач виступає експертом практичних завдань, що виконали однокурсники.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	1 бал	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	2 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями,

		демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Письмова робота	0 балів	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
	1 бал	Здобувач не менше ніж на 50% контрольних завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	2 бали	Здобувач на 51% - 70% контрольних завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань
ІНДЗ Виготовлення лепбука	0-2 бали	Зміст відповідає предмету завдання, має загальний інформативний характер, демонструє несамотійність у розв'язанні завдань, дидактичний матеріал не визначає ключову практичну проблему і не відповідає структурі лепбука.
	0-5 балів	Зміст відповідає предмету завдання, має описовий характер, граматично не вичитаний текст, не визначає ключову практичну і дидактичну проблему.
	0-8 балів	Зміст відповідає предмету завдання, містить добре структурований інформативний матеріал, оригінально оформлений, визначає ключову практичну проблему.
	0-10 балів	Зміст відповідає предмету завдання характеризує сучасний компетентнісний підхід і відповідає практиці дошкільної освіти; робота носить самостійний, творчий характер, містить, аналітико-синтетичні, практико-зорієнтовані ігрові завдання.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

З навчальної дисципліни «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень» навчальним планом передбачено екзамен, за який студент може отримати максимально – 20 балів. До екзамену допускаються здобувачі, які упродовж вивчення навчальної дисципліни набрали не менше 40 балів. Здобувач може підвищити оцінку. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а сумуються.

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач не відповідає на запитання.
1-5 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх поверхнево (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання теми, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
6-10 балів	Здобувач відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, припускається суттєвих неточностей та помилок, виконує частину практичного завдання.
11-15 балів	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, розкриває зміст основних теоретичних питань, але припускається помилок у визначеннях. Здобувач робить власні висновки, наводить приклади практичного використання; виконує практичне завдання з незначними огріхами та неточностями.
16-20 балів	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, наводить конкретні приклади, вільно послуговується науковою термінологією, дає обґрунтовані відповіді на поставлені запитання; розмірковує, робить висновки.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	Здобувач демонструє системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки,

	<p>вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал; розвиває свої нахили.</p> <p>Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.</p>
Добре (82-89 B)	<p>Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні знання у процесі вирішення практичних завдань, проте припускається несуттєвих помилок, неточностей. У процесі виконання практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість їх є незначною.</p>
Добре (74-81 C)	<p>Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні та методичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за допомогою викладача або однокурсників. Пояснює теоретичні і методичні особливості навчання дітей дошкільного віку елементарних математичних уявлень та логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом.</p>
Задовільно (64-73 D)	<p>Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває у супроводі викладача, підтримки з боку однокурсників. Розуміє основні теоретичні та методичні особливості формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.</p>
Задовільно (60-63 E)	<p>Здобувач поверхнево, фрагментарно опанував навчальний матеріал, передбачений програмою дисципліни, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття, володіє теорією та методикою навчання дітей елементарних математичних уявлень на мінімально допустимому рівні. Має елементарні, нестійкі навички</p>

	виконання практичних завдань, потребує допомоги та підтримки з боку викладача.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, які виправляє лише у процесі виконання нескладних практичних завдань. Здобувач допускається до повторного складання екзамену.

Форми поточного і підсумкового контролю

Поточний контроль (практичні заняття)			Самостійна робота	ІНДЗ	Екзамен	Сума
Теми	Бали	Разом				
Тема 1	0-5	0-60	10	0-10	0-20	0-100
Тема 2	0-5					
Тема 3	0-5					
Тема 4	0-5					
Тема 5	0-5					
Тема 6	0-5					
Тема 7	0-5					
Тема 8	0-5					
Тема 9	0-5					
Тема 10	0-5					
Тема 11	0-5					
Тема 12	0-5					

Шкала оцінювання за всіма видами контролю:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РОЗДІЛ 2.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Змістовий модуль 1.

Теоретичні засади курсу «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку»

Тема 1. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку як навчальна дисципліна

Мета, предмет та завдання вивчення навчальної дисципліни ТМФЕМУ у дітей дошкільного віку. Структура навчальної дисципліни. Організаційні форми навчання: лекції, семінарські, практичні заняття. Організація самостійної роботи студентів. Індивідуальні навчально-дослідні завдання. Види і форми контролю знань. Математична компетентність майбутнього фахівця дошкільної освіти.

Тема 2. Теоретичні засади становлення методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку

Теоретичні засади розвитку математики як науки для дітей дошкільного віку. Зв'язок ТМФЕМУ у дітей дошкільного віку з іншими науками. Зміст і завдання формування початкових математичних уявлень і понять у дітей дошкільного віку. Сучасні наукові дослідження проблеми ФЕМУ у дітей дошкільного віку. Інноваційні підходи до формування елементарних математичних уявлень та логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку

Тема 3. Організація роботи із формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку в ЗДО

Сучасні підходи до організації логіко-математичного розвитку дітей у ЗДО. Форми організації логіко-математичної роботи з дітьми

дошкільного віку. Особливості проведення занять у різних вікових групах з МФЕМУ у дітей. Методи формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

Змістовий модуль 2.

Теоретико-методичні засади формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку

Тема 4. Формування уявлень у дітей дошкільного віку про множину, число та лічбу, обчислення, арифметичні і логічні дії

Поняття про множину. Операції із множинами. Завдання та зміст формування уявлень про множину в різних вікових групах. Методи і прийоми формування у дітей дошкільного віку уявлень про множину. Формування поняття про число та лічбу в дітей дошкільного віку. Історія становлення системи числення. Етапи формування обчислювальної діяльності у дітей старшого дошкільного віку. Аналіз програмних завдань з розділу «Кількість і лічба. Методика навчання лічби в різних вікових групах. Правила лічби. Ознайомлення дітей із цифрами. Арифметична задача та її типи. Види арифметичних задач. Методика навчання розв'язування арифметичних задач дітей старшого дошкільного віку.

Тема 5. Формування у дітей уявлень про величину предметів та вимірювання величин

Поняття про величину предметів. Особливості сприймання величин дітьми дошкільного віку. Аналіз освітніх завдань з формування у дітей уявлень про величину предметів та вимірювання величин у чинних програмах навчання та виховання дітей дошкільного віку. Методика формування уявлень про величину предметів у різних вікових групах. Умовна міра. Методика навчання вимірювання умовною мірою.

Тема 6. Формування уявлень у дітей дошкільного віку про форму предметів та геометричні фігури

Поняття «форма» та «геометричні фігури» у дітей дошкільного віку. Особливості сприймання дітьми дошкільного віку форми предметів та геометричних фігур. Завдання та зміст ознайомлення дітей із формою та геометричними фігурами в чинних освітніх програмах для ЗДО. Методика ознайомлення дітей із формою та геометричними фігурами в різних вікових групах ЗДО.

Тема 7. Формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку

Сутність понять «простір», «орієнтування в просторі». Завдання та зміст формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку згідно чинних освітніх програм. Особливості сприймання простору дітьми раннього та дошкільного віку. Методика формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку.

Тема 8. Особливості формування часових уявлень у дітей дошкільного віку

Поняття «час». Особливості сприймання часу дітьми раннього та дошкільного віку. Зміст та завдання формування у дітей дошкільного віку уявлень про час у чинних освітніх програмах. Методика формування часових уявлень у дітей дошкільного віку

Тема 9. Наступність у роботі ЗДО та початкової школи за концепцією НУШ щодо логіко-математичного розвитку дітей

Наступність логіко-математичного розвитку у дітей старшого дошкільного віку та першокласників початкової школи. Сутність поняття «математична компетентність дітей старшого дошкільного віку» відповідно до чинних освітніх програм та БКДО. Показники готовності дітей до вивчення математики в початковій школі.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

3.1. Теми семінарських занять

№ п/п	Форми, теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	<i>Семінар-доповідь «Теоретичні основи навчальної дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку»</i>	2	1
2	<i>Семінар-мозковий штурм «Основні загальнодидактичні принципи та форми організації дітей дошкільного віку до занять з ФЕМУ»</i>	2	1
3	<i>Дискусія з теми «Організація роботи з ФЕМУ у різних вікових групах ЗДО»</i>	2	1
4	<i>Робота в групах «Розвиток у дітей первинних математичних знань про множину, число й лічбу»</i>	2	1
5	<i>Круглий стіл Сучасні інформаційно-комунікаційні технології логіко-математичного розвитку дітей</i>	2	1
6	<i>Вирішення практичних завдань (аналіз конспектів занять). Формування уявлень у дітей дошкільного віку про величину предметів та вимірювання величин</i>	2	1
7	<i>Прес-конференція Формування уявлень про форму предметів у дітей дошкільного віку</i>	2	1
8	<i>Дискусія з теми Формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку</i>	2	1
9	<i>Семінар-практикум Особливості формування часових уявлень у дітей дошкільного віку</i>	2	1
10	<i>Експериментальна науково-дослідна робота «Діагностика логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку»</i>	2	1
11	<i>Вирішення практичних завдань «Навчання розв'язуванню арифметичних задач різних типів»</i>	2	1
12	<i>Семінар доповідь «Наступність у логіко-математичному розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку».</i>	2	1
Разом		24	24

Семінарське заняття № 1

Семінар-доповідь «Теоретичні основи навчальної дисципліни «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку»»

План

1. Предмет і завдання навчальної дисципліни.
2. Зв'язок МФЕМУ з іншими науками.
3. Актуальні проблеми формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.
4. Сучасний стан підготовки майбутніх вихователів до логіко-математичного розвитку дітей.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Дискусія з теми «Місце і роль математичних знань та вмінь у всебічному розвитку дитини».

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Виникнення та розвиток математики як науки.
2. Роль та значення формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.
3. Види письмової нумерації. Прилади для лічби.
4. Внесок Є. Тихеевої, Г. Леушиної, М. Монтесорі та Ф. Фребеля у навчання дітей дошкільного віку елементам математики (кожна група готує доповідь за одним науковцем).
5. Використання паличок Кьюзера на заняттях з математики з дітьми дошкільного віку. (Нікітченко С. Проста геометрія з паличками Кьюзера. *Палітра педагога*. 2013. №1).
6. Доведіть або спростуйте необхідність вивчення студентами історії розвитку та становлення ФЕМУ у дітей дошкільного віку.
7. Складіть опорну схему становлення та розвитку математики як науки.

Командна робота. Студенти діляться на дві команди. Завдання кожній команді: визначити шляхи підвищення рівня теоретичної та методичної обізнаності здобувачів курсу ТМФЕМУ.

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Випишіть з програми «Українське дошкілля», парціальної програми Л. Зайцевої «Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку», Базового компонента дошкільної освіти» (2021 р.) завдання, які стосуються ФЕМУ за схемою:

Програма та назва розділу	Вікова група	Завдання ФЕМУ	
		знання	практичні вміння

2. Укладіть бібліографію публікацій щодо логіко-математичного розвитку дітей в журналах «Дошкільне виховання», «Вихователь-методист» за останні 3 роки. Занотуйте три статті (на вибір). Підготуйте до доповіді.

3. Змодельуйте схему взаємозв'язку ФЕМУ з іншими навчальними дисциплінами, які вивчаються студентами на спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Рекомендована література

1. Баглаєва Н. Логіко-математичний розвиток дошкільнят: шляхи оптимізації. *Палітра педагога*. 2002. № 2. С. 12-14.

2. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження. / Упоряд. : О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. – Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.

3. Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень: навч. посіб. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 96 с.

4. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку: навч. посіб. : СТАТУС, 2021. 296 с.

5. Пагута Т. І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: навч.-метод. посіб. Львів, «Новий Світ-2000», 2020. 300 с.

6. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33.

URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

7. Степанова Т. Розвиток змісту математичних знань у різні періоди історії дошкільної педагогіки на початку ХХ століття. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2008. № 24

URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/24/visnuk_30.pdf

8. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н. П. Тарнавської, Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. Житомир: ФОП «Левковець», 2015. 430 с.

9. Щербакова К. Й., Брежнева О. Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку: навч. посіб. Мелітополь. 2015. 200 с.

10. Щербакова К. Математика розум упорядковує. *Дошкільне виховання*. 2013. № 7. С. 19-22.

11. Ясентюк С. Блоки Дьенеша для логіко-математичного розвитку дітей. *Вихователь-методист дошк. закл. : щоміс. спеціаліз. журн*. 2019. № 5. С. 59–64.

Семінарське заняття № 2

Семінар-мозковий штурм «Основні загальнодидактичні принципи та форми організації дітей дошкільного віку до занять з ФЕМУ»

План

1. Характеристика загальнодидактичних принципів навчання елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

2. Форми організації навчання дітей на заняттях з ФЕМУ. Методи навчання дітей дошкільного віку елементам математики.

3. Роль наочних матеріалів у математичному розвитку дітей дошкільного віку. Вимоги до наочності.

4. Види занять ФЕМУ в освітньому процесі ЗДО.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Сутність принципу розвивального навчання у процесі ФЕМУ у дітей дошкільного віку.
2. Принцип свідомості й активності у процесі ФЕМУ у дітей дошкільного віку.
3. Принцип системності та послідовності у процесі ФЕМУ у дітей дошкільного віку.
4. Принцип індивідуально-диференційованого підходу під час формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.
5. Принцип наочності. Значення використання наочного матеріалу у процесі формування у дітей дошкільного віку елементарних математичних уявлень.
6. Сутність та особливості інноваційних форм навчання у процесі ФЕМУ у дітей дошкільного віку.

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Проілюструйте прикладами використання вихователем на заняттях з ФЕМУ принципів: доступності, послідовності та системності знань.
2. Розробіть рекомендації для вихователів з теми: «Принципи формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Особливості їх використання».
3. Обґрунтуйте доцільність використання у роботі з дітьми інноваційних методів, прийомів та засобів навчання математики

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Заповніть таблиці:

- «Загальнодидактичні принципи в методиці ФЕМУ у дітей дошкільного віку»

Загальнодидактичні принципи	Характеристика	Приклади реалізації на занятті

- Дайте характеристику індивідуальній, груповій та індивідуально-груповій формі організації навчання дітей елементарних математичних уявлень

Види роботи	Вікова група	Характеристика методу	Доцільність застосування

- Методи та прийоми навчання у ЛМР дітей дошкільного віку

Методи навчання	Особливості застосування на занятті (наведіть приклад)	Прийом навчання	Особливості застосування на занятті (наведіть приклад)

2. Розкрийте особливості інтегрованих та комплексних занять з ФЕМУ у дітей дошкільного віку. Наведіть приклади доцільності використання ігор, здатних забезпечити логіко-математичний розвиток.

3. Запишіть за яких умов вихователь ЗДО здатний забезпечити ЛМР дітей.

Рекомендована література

1. Гавриш Н. В. Сучасне заняття в дошкільному закладі: навч.-метод. посіб. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.
2. Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень : навч. посіб. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 96 с.
3. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навч. посіб. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 149 с.
4. Лазарович Н. Б. Чупахіна С. В. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: метод. реком. Івано-Франківськ, 2015. 90 с.
5. Пагута Т. І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників : навч.-метод. посіб. Львів, «Новий Світ-2000», 2020. 300 с.

6. Плетеницька Л., Крутій К. Логіко-математичний розвиток дошкільників за програмою «Дитина в дошкільні роки». Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2012. 156 с.

7. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

8. Щербакова К. Й., Брежнева О. Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку: навч. посіб. Мелітополь. 2015. 200 с.

Семінарське заняття № 3

Дискусія з теми «Організація роботи з формування елементарних математичних уявлень у різних вікових групах ЗДО»

План

1. Вимоги до проведення занять з МФЕМУ групах раннього віку.
2. Методика проведення занять з ФЕМУ у різних вікових групах ЗДО.
3. Труднощі у відборі змісту математичного матеріалу для дітей раннього і дошкільного віку.
4. Інтеграція різних видів діяльності та різних видів занять – важлива умова ФЕМУ у дітей дошкільного віку.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Форми навчання дітей раннього та дошкільного віку елементарних математичних уявлень.
2. Організація занять із розвитку в дітей елементарних математичних уявлень.
3. Методика проведення занять із розвитку в дітей елементарних математичних уявлень.

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Підготуйте доповідь на одну з тем:

- Нетрадиційні форми навчання дітей дошкільного віку математиці.

- Доцільність поєднання в освітньому процесі різних форм навчання дітей дошкільного віку (колективної, індивідуально-групової, індивідуальної);

2. Оксфордська дискусія: «Індивідуальна і колективна форми організації навчання дітей елементам математики. Навести конкретні приклади використання на занятті.

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Напишіть пам'ятку для вихователів «Особливості застосування практичних, наочних, словесних методів у забезпеченні логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

2. Проаналізуйте різні види занять з математики та заповніть таблицю.

Вид заняття	Група, тривалість	Переваги	Недоліки

3. Підготуйте фрагмент конспекту заняття для дітей старшого дошкільного віку з використанням сучасних, інтерактивних методів навчання.

4. Започаткуйте створення портфоліо до кожного розділу програми (на вибір) щодо ФЕМУ у дітей раннього та дошкільного віку. Наприклад: добір дидактичного матеріалу, публікацій у періодичних журналах, методичних розробок занять, лічилок та ін.).

Рекомендована література

1. Березовська Л. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 252 с.

2. Баглаєва Н. Обчислювальна діяльність дошкільнят. *Палітра педагога*. 2001. № 3. С. 10-13.

3. Брежнєва О. Числова вежа, або Актуалізуємо математичні знання педагогів. *Вихователь-методист дошк. закл.* : щоміс. спеціаліз. журн. 2020. № 2. С. 53-56.

4. Герасимів Я. Математичні розваги: навчатися весело! *Дошкільне виховання*. 2017. № 12. С. 28-30.

5. Джемугла Г. Як вивчати з дитиною числа та цифри : поради для батьків і вихователів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2018. № 3. С. 48-53.

6. Кіндрат І. Математичний диктант – метод моніторингу компетентності дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу* : щоміс. Спеціаліз. журн. 2021. № 2. С. 22-25.

7. Магочкіна О. На що схожі цифри. *Палітра педагога*. 2021. № 1. С.18-19.

8. Пагута Т. І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: навч.-метод. посіб. Львів, «Новий Світ-2000», 2020. 300 с.

9. Підлісна Ю., Мельник Л. Павучок-молодець, математики знавець : заняття з математики за вальдорфською методикою для дітей різновікової групи. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 14-16.

10. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33.
URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

11. Скрипник В. Пригоди непосидючих одиниць : формування базових уявлень про числа і цифри в дітей дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 8-10.

12. Щербакова К.Й., Брежнєва О.Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку: навч. посіб. Мелітополь. 2015. 200 с.

13. Яловська О.О. Цікаві цифри: Використання прийомів ейдетики при ознайомленні з цифрами. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 128 с.

Семінарське заняття № 4

Робота в групах «Розвиток у дітей первинних математичних уявлень про множину, число й лічбу»

План

1. Розвиток уявлень про число, методика навчання лічби в різних вікових групах.

2. Особливості ознайомлення з обчислювальною діяльністю. Етапи лічильної діяльності.

3. Ознайомлення з цифрами, знаками.

4. Операції з множинами: об'єднання, вилучення, групування.

Способи порівняння множин.

5. Методика проведення занять.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Особливості формування у дітей дошкільного віку уявлень про:

- множину;

- число;

-лічбу.

2. Дібрати ігрові вправи та завдання на засвоєння дітьми уявлень про:

- межі множини та її елементи;

- рівність і нерівність множин;

- порівняння множин;

- склад числа.

3. Фрагменти конспектів занять на засвоєння дітьми уявлень про множину, число, лічбу (на вибір).

4. Методика ознайомлення з множиною, числом та лічбою у різних вікових групах ЗДО.

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Кожна група розробляє рекомендації для батьків з теми «Організація математично спрямованих ігор з дітьми дошкільного віку».

2. Скласти схему-модель «Послідовність методики ознайомлення дітей з множиною, числом та лічбою у різних вікових групах».

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Доберіть ігрові вправи та завдання на засвоєння дітьми уявлень про:

- межі множини та її елементи;

- рівність і нерівність;

- порівняння множи;
- складу числа.

2. Розробіть наочний матеріал до казок про цифри (на 2 цифри на вибір).

3. Проаналізуйте особливості формування уявлень у дітей раннього та дошкільного віку про множину, число й лічбу заповнивши таблицю:

Вік дітей	Завдання формування уявлень про:			Показники компетентності			Труднощі сприймання		
	множину	число	лічбу	множина	число	лічба	множина	число	лічба

Рекомендована література

1. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» : За заг. ред. О. В. Низковської. Тернопіль : «Мандрівець», 2017. 256 с.

2. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд. : О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.

3. Дитина : освітня програма для дітей від 2 до 7 років відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Наук. кер. проекту : В. О. Огнев'юк. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.

4. Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень : навч. посіб. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 96 с.

5. Доценко А. В., Забашта О. О., Лобанова Н. О., Остапенко А. С. Усі ігри в закладі дошкільної освіти. Харків : Вид. груп «Основа», 2021. 271 с.

6. Острань Р., Музика Г. Ігри математичні – цікаві та незвичні : дидактичні ігри для дітей дошкільних груп. *Палітра педагога*. 2021. № 1. С. 12–13.

7. Пагута Т. І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників : навч.-метод. посіб. Львів, «Новий Світ-2000», 2020. 300 с.

8. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

9. Щербакова К. Й., Брежнева О. Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку: навч. посіб. Мелітополь. 2015. 200 с.

10. Я у світі : програма розвитку дитини від народження до шести років . наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

Семінарське заняття № 5

Круглий стіл «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології логіко-математичного розвитку дітей»

План

1. Особливості формування логіко-математичних здібностей дітей.
2. Логіко-математичний розвиток дітей відповідно до вимог програм «Я у Світі», «Впевнений старт».
3. Методи розвитку логічного мислення. Сучасні ІКТ у роботі з дітьми дошкільного віку
4. Логіко-математична компетентність дитини дошкільного віку

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Поняття «логіко-математична компетентність дітей дошкільного віку».
2. Умови розвитку логіко-математичних умінь дітей дошкільного віку.
3. Роль логічних та математичних операцій в інтелектуальному розвитку дитини дошкільного віку.
4. Кращі наукові теорії та практичні знахідки щодо формування логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.
5. Дискусія з теми «Місце практичних методів у логіко-математичному розвитку дітей дошкільного віку».

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Підготуйте наукове повідомлення з теми: Передумови формування логічного мислення у дітей дошкільного віку.
2. Кращі наукові теорії та практики щодо формування логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.
3. Форми організації логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

4. Підготовка майбутніх вихователів ЗДО до логіко-математичного розвитку дітей засобами ІКТ.

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Структура логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку.

2. Дайте визначення поняттям «логіко-математичні здібності», «логіко-математичний розвиток», «логіко-математична компетентність».

3. Презентуйте майстерки занять з використанням ІКТ у процесі ЛМР дітей старшого дошкільного віку.

Рекомендована література

1. Газіна І. О. Розвиток логічного мислення у дітей дошкільного віку: метод. посіб. Кам'янець-Подільський: ФЦП Сисин О. В., 2010. 172 с.

2. Зайцева Л. Світ у вимірі математики. Компетентнісний підхід до освіти дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2017. № 12. С. 2–4.

3. Зайцева Л. Щоб математика розум впорядкувала: розвивальне навчання. *Дошкільне виховання*. 2014. № 7. С. 17–21.

4. Кац Є. Математика в іграх. Для дітей старшої групи. *Дошкільне виховання*. 2018. № 1. С. 18–19.

5. Коробко Т. Логіко-математичний розвиток дитини дошкільного віку. *Дитячий садок. Шкільний світ*. 2014. № 5. С. 15–16.

6. Михайлова Т. Як розвинути в дитини логіко-математичні здібності: консультація для батьків. *Дитячий садок. Шкільний світ*. 2013. № 24. С. 31–34.

7. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

8. Підлипняк І. Ю. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: особливості освітньо-виховного процесу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2017. Вип. 2. С. 194-197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_2_50

9. Плетеницька Л., Крутій К. Логіко-математичний розвиток дошкільників за програмою «Дитина в дошкільні роки». Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2012. 156 с.

10. Скворцова С. Логіко-математична компетентність дитини : наступність дошкільної і школи. *Дошкільне виховання*. 2011. № 5. С. 13 – 17.

11. Скуйбіда В. Розвиток логіко-математичних навичок засобами дидактичних ігор. *Дитячий садок. Управління*. 2017. № 1. С. 4–11.

12. Формування логіко-математичної компетентності дошкільників на основі розгляду фольклорних творів. *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2018. № 2. С. 41–49.

13. Якименко С. І. Абетка. Логіка. Математика : метод. посіб. Тернопіль: навч. кн. Богдан, 2003. 176 с.

14. Я у світі : програма розвитку дитини від народження до шести років. наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

Семінарське заняття № 6

Вирішення практичних завдань (аналіз конспектів занять). Формування уявлень у дітей дошкільного віку про величину предметів та вимірювання величин

План

1. Етапи ознайомлення дітей дошкільного віку з величиною предметів.
2. Методи та прийоми формування уявлень про величини предметів.
3. Значення дидактичних ігор та вправ у формуванні уявлень про величину предметів у дітей дошкільного віку.
4. Завдання та зміст ознайомлення дітей з величиною предметів.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Поняття про величину. Властивості величин.
2. Особливості сприймання величини дітьми дошкільного віку.
 3. Завдання ознайомлення дітей дошкільного віку з величиною предметів.
 4. Методи і прийоми формування у дітей дошкільного віку уявлень про величину предметів та способи вимірювання.
 5. Формування у дітей дошкільного віку знань про загальноприйняті міри довжини, об'єму, ваги, маси.

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Складіть перелік питань і завдань для дітей 5 р. ж. (5 запитань) для діагностики сформованості поняття «величина», «вимірювання величин».

2. Наукове повідомлення з мультимедійною презентацією з теми «Ознайомлення дітей з народними мірами вимірювання», «Історія виникнення різних мір величин» (на вибір).

3. Сутність методичної роботи щодо формування у дітей середнього та старшого дошкільного віку понять «величина», «вимірювання величин».

4. Поповніть словник математичних термінів з теми семінарського заняття.

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Схарактеризуйте основні завдання з формування уявлень про величину у дітей відповідно до програми «Українське дошкілля».

2. Розробіть фрагмент конспекту заняття для дітей 5-го р. ж. з навчання вимірювати величини використовуючи нетрадиційні підходи в роботі з дітьми.

3. Доберіть ігри з формування у дітей дошкільного віку уявлень про величину.

Рекомендована література

1. Артемова Л. В. Колір. Форма. Величина. Число : для кожної дитини, родини, вихователя, вчителя. Київ : Томіріс, 1997. 174 с.

2. Баглаєва Н. Розвиток логічних умінь дитини. Серіація за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі. *Дошкільна освіта*. 2000. № 10. С. 8-11.

3. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За заг. ред. О. В. Низковської. ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.

4. Зайцева Л. Світ у вимірі математики. Компетентнісний підхід до освіти дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2017. № 12. С. 2-4.

5. Кац Є. Математика в іграх. Для дітей старшої групи. *Дошкільне виховання*. 2018. № 1. С. 18-19.

6. Кисільова-Біла В. Навчальні видання з математики як засіб формування компетентності молодшого школяра. *Початкова школа*. 2017. № 1. С. 30-32

7. Лисенко Г., Цетковська О. Сім раз відмір, або як навчити дітей вимірювати. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2. С. 30-33.

8. Листопад Н. Геометричні знання в житті нам потрібні щодня. Формування геометричного складника математичної компетентності. *Учитель початкової школи*. 2016. № 4. С. 9–12.

9. Ониксимова Т. Лабораторія вимірювань : цикл занять для дітей старшої групи. *Палітра педагога*. 2021. № 1. С. 14-17.

Семінарське заняття № 7

Прес-конференція «Формування уявлень про форму предметів у дітей дошкільного віку»

План

1. Завдання та зміст ознайомлення дітей з формою предметів та геометричними фігурами.

2. Методика формування уявлень про форму предметів та геометричні фігури в різних вікових групах.

3. Особливості сприймання форми предметів та геометричних фігур дітьми раннього та дошкільного віку.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Дайте визначення поняттям «геометрична фігура», «форма предметів».

2. Розкрийте особливості сприймання дітьми форми предметів і геометричних фігур.

3. Окресліть методи і прийоми, якими повинні оволодіти діти ознайомлюючись з геометричними фігурами відповідно до вікових особливостей.

4. Розкрийте поетапність сприймання властивостей геометричних фігур дітьми дошкільного віку.

5. Завдання та зміст формування у дітей дошкільного віку уявлень про форму предметів та геометричні фігури згідно чинних освітніх програм.

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Особливості формування у дітей дошкільного віку уявлень про форму предметів та геометричні фігури.
2. Завдання навчання дітей розумінню форми предметів та геометричних фігур. Проілюструйте прикладами.
3. Форми, методи та прийоми формування у дітей дошкільного віку практичних умінь розрізняти предмети за формою.
4. Есе «Як створити необхідні умови для виникнення у дітей потреби виконання практичних дій визначати форму предметів?»

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Поповніть словник математичних термінів з теми «Формування у дітей дошкільного віку уявлень про форму предметів та геометричні фігури».
2. Складіть перспективний план роботи вихователя квартал з формування у дітей знань про форму предмет та геометричну фігуру.
3. Сформууйте власний кейс за темою семінарського заняття.

Рекомендована література

1. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За заг. ред. О. В. Низковської. ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.
2. Брежнєва О. Математичні ігри для дітей старшої групи. *Дошкільне виховання*. 2018. № 8. С. 12–13.
3. Державний стандарт дошкільної освіти : особливості впровадження / Упоряд. : О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
4. Дитина : освітня програма для дітей від 2 до 7 років відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Наук. кер. проєкту : В. О. Огнев'юк. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.
5. Дідухова О. Математична мандрівка : сенсорно-пізнавальний розвиток. *Дитячий садок*. 2021. № 5-6. С. 26-37.
6. Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень : навч. посіб. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 96 с.
7. Єніна Л. Захопливі та незвичні сюжети геометричні : логіко-математичні завдання для старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2015. № 12. С. 22-23.
8. Імбер В. Маленькі геометрики : ознайомлення дітей з геометричними фігурами за методом повного фізичного реагування. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 3-7.

9. Карчевська І. Геометричні фігури : семінар-практикум для вихователів. *Дефектолог.* 2018. № 10. С. 38-42.

10. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

11. Сазонова А. В. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 248 с.

12. Харитонова О. Логіко-математичний тренажер. *Дошкільне виховання.* 2021. № 7. С. 19.

13. Я у світі : програма розвитку дитини від народження до шести років . наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

Семінарське заняття № 8

Дискусія з теми «Формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку»

План

1. Ознайомлення дітей дошкільного віку з поняттями «простір», «орієнтування у просторі».
2. Особливості сприймання простору дітьми раннього та дошкільного віку.
3. Завдання формування у дітей уявлень про простір.
4. Методика формування просторових уявлень у дітей різних вікових груп.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Психологічні особливості сприйняття простору дітьми раннього та дошкільного віку.
2. Етапи формування у дітей дошкільного віку умінь орієнтуватися у просторі.
3. Завдання та зміст формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку згідно чинних освітніх програм.

4. Методика формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку.

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Особливості орієнтування у просторі дітей 4-6 року життя.

2. Доберіть (розробіть) дидактичні, рухливі ігри та вправи для дітей дошкільного віку, спрямовані на формування практичних умінь орієнтування в просторі.

3. Складіть перспективний план роботи вихователя на квартал з формування у дітей просторових уявлень.

4. Змодельуйте практично спрямовані ситуації щодо методики формування у дітей дошкільного віку просторових орієнтацій «на собі», «від себе», «від іншого об'єкту».

5. Поповніть портфоліо майбутнього вихователя дотично до теми семінарського заняття.

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Запишіть у словники визначення таких категорій і понять як простір, просторові уявлення, просторове мислення.

2. Обґрунтуйте показники компетентності дітей старшого дошкільного віку з розділу «Орієнтування в просторі» відповідно до чинних програм.

3. Законспекуйте з журналів «Дошкільне виховання» публікації (за останні три роки), щодо навчання дітей дошкільного віку орієнтуватися у просторі.

Рекомендована література

1. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За заг. ред. О. В. Низковської. ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.

2. Голота Н. Ознайомлення з простором та часом як передумова розвитку творчості в дошкільному дитинстві. *Молодий вчений*. 2017. № 3.2 (43.2). С. 93-97. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3.2/21.pdf>

3. Голота Н. Просторово-часові уявлення як основа життєвої компетентності дитини дошкільного віку. *Стандарти дошкільної освіти* :

дискурс науки і практики : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (11 квіт. 2014 р., м. Київ). 82-92. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/4576/1/N_Golota_04_14_PI.pdf

4. Голота Н. Сучасні проблеми ознайомлення дітей дошкільного віку з простором та часом. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015. № 2 (46). С. 219-226.

URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/1444/1/Suchasni%20problemy%20oznaiomlennia.pdf>

5. Голота Н. Специфіка відображення просторовочасових уявлень дітьми дошкільного віку в зображувальній діяльності. *Педагогічна теорія і практика. Збірник наукових праць*. 2017. №1 (6). С. 143-163. URL: [http://asp.kyumu.edu.ua/v/01\(6\)/8.pdf](http://asp.kyumu.edu.ua/v/01(6)/8.pdf)

6. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд. : О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.

7. Дитина : освітня програма для дітей від 2 до 7 років відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Наук. кер. проєкту : В. О. Огнев'юк. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.

8. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

9. Щербакова К. Й., Брежнева О. Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку: навч. посіб. Мелітополь. 2015. 200 с.

10. Я у світі : програма розвитку дитини від народження до шести років . наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

Семінарське заняття № 9

Семінар-практикум «Особливості формування часових уявлень у дітей дошкільного віку»

План

1. Час і його характеристики.
2. Сприймання часу і розвиток часових уявлень у дітей 3-6 років життя.

3. Методика формування у дітей часових уявлень та орієнтування в часі.

4. Методика навчання дітей розпізнавати частин доби.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Особливості сприйняття часу дітьми раннього та дошкільного віку.

2. Етапи розвитку сприймання часу дітьми раннього та дошкільного віку.

3. Методика формування часових уявлень у різних вікових групах ЗДО, зокрема:

- ознайомлення дітей дошкільного віку з частинами доби;

- ознайомлення з календарем та днями тижня;

- ознайомлення з місяцями і порами року;

- ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з годинником.

4. Завдання та зміст формування часових уявлень у дітей дошкільного віку згідно чинних освітніх програм.

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Особливості орієнтування у часі дітей 3-го року життя.

2. Особливості орієнтування у часі дітей 4-го року життя.

3. Особливості орієнтування у часі дітей 5-го року життя.

4. Особливості орієнтування у часі дітей 6-го року життя.

5. Що означає поняття «відчуття часу»? Особливості роботи вихователя з дітьми щодо формування умінь «відчувай час».

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Розробіть і продемонструйте модель ознайомлення дітей дошкільного віку (на вибір):

- з днями тижня;

- порами року

- календарем.

2. Доберіть (розробіть) дидактичні ігри та вправи на формування часових уявлень у дітей дошкільного віку.

3. Поповніть портфоліо майбутнього вихователя до теми семінарського заняття.

Рекомендована література

1. Бакаленко О. Час як психологічний феномен: сучасний стан проблеми. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна*. Серія «Теорія культури і філософія науки». 2016. Вип. 54. С. 64-68.

2. Березовська Л. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 252 с.

3. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За заг. ред. О. В. Низковської. ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.

4. Голота Н. Особливості пізнання дитиною простору й часу в дошкільному віці. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Серія : Педагогічні науки. 2016. № 2. С. 38-44.

5. Грановська О. Я. Поняття «суб'єктивного сприйняття часу» як складова психічного світу особистості. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i25/67.pdf>

6. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд. : О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.

7. Дитина : освітня програма для дітей від 2 до 7 років відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Наук. кер. проекту : В. О. Огнев'юк. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.

8. Доценко А. В., Забашта О. О., Лобанова Н. О., Остапенко А. С. Усі ігри в закладі дошкільної освіти. Харків : Вид. груп «Основа», 2021. 271 с.

9. Жигайло О., Кожан-Шелепко Г. Формування часових уявлень учнів початкових класів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2013. Вип. 5. С. 190-196. URL : <https://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/005-24.pdf>

10. Ковальчук В. Формування часових уявлень в учнів початкових класів : метод. посіб. Дрогобич. Коло, 2008. 51 с.

11. Я у світі : програма розвитку дитини від народження до шести років . наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

Семінарське заняття №10

Експериментальна науково-дослідна робота «Діагностика логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку»

План

1. Діагностичні методики на визначення рівня сформованості логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку.
2. Добір вправ та завдань для констатувального етапу дослідження.
3. План перспектив формувального етапу дослідження.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Проведіть експериментальне дослідження (констатувальний етап) сформованості логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку.
2. Надайте пропозиції, зробіть висновки.

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Педагогічні підходи та практичні поради вихователям ЗДО щодо формування у дітей дошкільного віку логіко-математичної компетентності.
2. Обґрунтуйте потребу гнучких (soft skills) технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.
3. Шляхи підвищення логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку.

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Доберіть ігри та вправи на формування у дітей старшого дошкільного віку логіко-математичної компетентності.
2. Підготуйте заняття, метою якого є формування у дітей дошкільного віку логіко-математичної компетентності.

3. Поповніть портфоліо майбутнього вихователя дотично до теми семінарського заняття.

Рекомендована література

1. Діагностика готовності дітей до школи / упоряд. О. Дєдов. Хотин, 2014. 194 с.
2. Палій А. Методи діагностики психічного розвитку дітей. Івано-Франківськ, 2013. 430 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/862.pdf>
3. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 296 с.

Семінарське заняття № 11

Вирішення практичних завдань «Навчання розв'язуванню арифметичних задач різних типів»

План

1. Арифметичні задачі як засіб розвитку логічного мислення дітей.
2. Види та типи арифметичних задач в роботі з дітьми у ЗДО.
3. Складання та розв'язування дітьми старшого дошкільного віку арифметичних задач.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Схарактеризуйте структуру арифметичної задачі.
2. Види та типи арифметичних задач.
3. Теоретичні основи методики навчання розв'язанню арифметичних задач дітей старшого дошкільного віку.
4. Методичні прийоми та послідовність роботи з дітьми у процесі розв'язування арифметичних задач.
5. Методика навчання дітей старшого дошкільного віку розв'язанню арифметичних задач.

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Етапи та методичні прийоми в навчанні дітей старшого дошкільного віку розв'язувати арифметичні задачі.
2. Навчання дітей розв'язувати арифметичні задачі за допомогою схем-алгоритмів. Схематичне зображення задач різних типів. Презентація матеріалів з методичним супроводом.

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Розробіть моделі опорних схем до опрацювання з дітьми старшого дошкільного віку задач різних типів.
2. Підготуйте конспект заняття з теми «Навчання дітей старшого дошкільного віку розв'язувати арифметичні задачі». Розробіть дидактичний матеріал.

Рекомендована література

1. Березовська Л. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 252 с.
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За заг. ред. О. В. Низковської. ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.
3. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд. : О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
4. Дитина : освітня програма для дітей від 2 до 7 років відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Наук. кер. проєкту : В. О. Огнев'юк. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.
5. Зайцева Л. Скільки яблук залишилося? або Навчаємо дітей розв'язувати арифметичні задачі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 2. С. 57-60.
6. Пагута Т. І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників : навч.-метод. посіб. Львів, «Новий Світ-2000», 2020. 300 с.
7. Целіщева І. Рум'янцева І. Використання моделювання під час розв'язання текстових задач. *Вихователь-методист дошкіль. закл. : щомісяч. спеціаліз. журн.* 2014. №3. С. 27-35.
8. Чосік Л. Системний підхід у навчанні старших дошкільників розв'язувати арифметичні задачі розв'язувати арифметичні задачі. *Педагогічний часопис Волині*. 2017. № 2. С. 107-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2017_2_20
9. Шматченко Г. О. Сформованість умінь сучасних дошкільників розв'язувати арифметичні задачі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 2. С. 8-13.

Семінарське заняття № 12

Семінар доповідь «Наступність у логіко-математичному розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку»

План

1. Характеристика понять «готовність до школи», «підготовка дитини до школи»
2. Особливості математичної підготовки дітей старшого дошкільного віку
3. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Роль наступності між дошкільною та початковою ланками освіти у формуванні елементарних математичних уявлень у дітей старшого дошкільного віку.
2. Характеристика математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку відповідно до чинних освітніх програм.
3. Зв'язок ЗДО та початкової школи у здійсненні математичної підготовки дітей.
4. Шляхи підвищення математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку

Наукові повідомлення (робота в групах)

1. Схарактеризуйте причини неуспішного навчання дітей математики в початкових класах. Розкрийте шляхи їх подолання.
2. Обґрунтуйте необхідність спільної роботи вихователів ЗДО та вчителів початкової школи у підготовці дітей до першого класу.
3. Підготуйте доповідь з теми: «Характеристика математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку (відповідно до чинних програм).

Завдання для самостійної (письмової роботи)

1. Складіть план-конспект виступу з теми: «Сучасні вимоги до навчання дітей в першому класі відповідно до концепції НУШ».
2. Доберіть діагностичні методики для визначення рівня математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку
3. Розробіть консультацію для батьків «Як визначити рівень готовності дитини дошколи?» або «Шляхи підвищення логіко-математичного розвитку дітей»

Рекомендована література

1. Березовська Л. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 252 с.
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За заг. ред. О. В. Низковської. ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.
3. Богущ А. Наступність дошкільної і початкової ланок освіти як педагогічна проблема. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка*. 2006. № 2. С. 58–61.
4. Волинець К. І., Волинець Ю. О., Стаднік Н. В. Наступність дошкільної та початкової освіти як умова успішної самореалізації особистості. *Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology*. 2016. № 40 (4). С. 84-88.
5. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд. : О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
6. Дитина : освітня програма для дітей від 2 до 7 років відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Наук. кер. проекту : В. О. Огнев'юк. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.
7. Іщенко Л. В. Наступність у логіко-математичному розвитку старших дошкільників та першокласників. *Зб. наук. праць «Педагогічні науки»*, 2009. Вип. 51 Т. 1. С. 161-164.
8. Коломієць Л. І. Підготовка вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2013. 219 с.
9. Назаренко Г. Н. Організаційно-методичні умови забезпечення наступності в навчанні дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кривий Ріг, 2002. 20 с.
10. Скворцова С. О. Методика навчання математики в 1-му класі : метод. посіб. для вчителів перших класів та студентів за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання». Одеса : Фенікс, 2011. 240 с.
11. Терещенко Л. Готовність дитини до навчання у школі: мотиваційний аспект. *Практичний психолог: дитячий садок*. 2022. № 1.

РОЗДІЛ 4.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

№ з/п	Назва теми	Форми контролю
1	Аналіз парціальної програми Л. Зайцевої «Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку» та Базового компоненту дошкільної освіти» (2021 р.) щодо формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку	Перевірка виконаних письмових завдань
2	Укладання бібліографії публікацій логіко-математичного розвитку дітей в журналах «Дошкільне виховання», «Вихователь-методист» за останні 3 роки. Конспект трьох публікацій (на вибір).	Конспект
3	Становлення української наукової школи математичного розвитку дітей дошкільного віку (К. Щербакова, О. Фунтікова, Т. Степанова, Л. Зайцева, О. Брежнєва)	Наукове повідомлення
4	Схема-модель взаємозв'язку МФЕМУ з іншими навчальними дисциплінами, які вивчаються здобувачами на спеціальності 012 «Дошкільна освіта».	Укладання схеми
5	Сучасні вимоги до формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку	Доповіді, з презентаціями, участь в обговореннях
6	Особливості інтегрованих та комплексних занять з ФЕМУ у дітей дошкільного віку	Реферативне повідомлення
7	Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні математики в ЗДО	Фрагмент конспекту заняття
8	Методи ознайомлення дітей з цифрою	Презентація з методичним супроводом
9	Заняття на ознайомлення дітей з цифрою та числом з використанням цифрових технологій	Розробити конспект заняття
10	Використання паличок Кьюзера на заняттях з математики з дітьми дошкільного віку.	Розробити вправи та ігри

11	Умови досягнення логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку	Написати есе
12	Проблемно-пошукові завдання для вивчення теми «Величина. Вимірювання величин»	Наукове повідомлення
13	Дидактичний матеріал до теми «Формування уявлень про форму предметів та геометричні фігури»	Розробити наочність
14	Завдання для дітей 5 р.ж. (5-6 запитань) для діагностики сформованості поняття «простір», «орієнтування в просторі»	Дібрати запитання та завдання
15	Формування часових уявлень у дітей дошкільного віку	Скласти перспективний план на квартал
16	Ребуси і кросворди з теми «Час. Орієнтування в часі»	Розробити ребуси та кросворди
17	Сучасні онлайн платформи для навчання математики в ЗДО	Презентація розроблених ігор
18	Організація математично спрямованих ігор з дітьми дошкільного віку	Скласти картотеку ігор
19	Складіть перелік питань і завдань для дітей 5 р. ж. (5 запитань) для діагностики сформованості поняття «величина» та «геометрична фігура».	Конспект
20	Презентація дидактичних ігор та вправ для формування у дітей дошкільного віку просторових орієнтацій «на собі», «від себе», «від іншого об'єкту».	Презентація дидактичних ігор
21	Підібрати або скласти задачі різних типів, які використовуються з дітьми в ЗДО (по 3 задачі до кожного типу)	Конспект, презентація, добір дидактично-го матеріалу
22	Наступність у логіко-математичному розвитку між ЗДО та початковою школою. Порівняльний аналіз Стандартів та програм	Порівняльна таблиця

РОЗДІЛ 5.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

№ з/п	Завдання (за вибором)
1.	Виготовити математичний лепбук на ознайомлення дітей дошкільного віку з однією з тем, передбачених чинними програмами для ЗДО
2.	Розробити математичний квест для дітей старшого дшкільного віку на одну з тем, відповідно до чинних програм в ЗДО

РОЗДІЛ 6.

КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

6.1. Програмові вимоги до екзамену

1. Форми організації роботи з розвитку елементарних математичних уявлень у дошкільників.
2. Методика формування уявлень про величину та вимірювання величин
3. Розвиток у дітей уявлень про множину, число та лічбу в процесі навчання.
4. Завдання, зміст і методика формування кількісних уявлень в різних вікових групах закладу дошкільної освіти.
5. Розвиток у дітей дошкільного віку уявлень про множини.
6. Види арифметичних задач, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного віку. Послідовність етапів та методичних прийомів в навчанні дітей розв'язувати арифметичні задачі. Використання ілюстрацій для різних видів задач.
7. Методика ознайомлення дітей з геометричними фігурами і формою предметів. Послідовність порівняння фігур.
8. Методика формування часових уявлень в різних вікових групах ЗДО.
9. Предмет та завдання методики формування уявлень елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.
10. Методика формування елементарних математичних уявлень як наукова галузь. Зв'язок з іншими науками.
11. Історичні аспекти розвитку методики формування уявлень елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.
12. Внесок Г. Леушиної в розробку проблем математичного розвитку дітей дошкільного віку.

13. Сучасний стан проблеми та перспективи вдосконалення методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

14. Базовий компонент дошкільної освіти України про зміст математичної підготовки дошкільників.

15. Зміст логіко-математичного розвитку дошкільників та передматематичної підготовки до школи в комплексних освітніх програмах для ЗДО: «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкілля», «Я у Світі», «Впевнений старт».

16. Заняття – як одна з форм роботи з розвитку математичних уявлень у дошкільників. Структура, тривалість, зміст частин заняття. Дидактичні вимоги до планування

17. Вимоги сучасних програм до організації занять з математики.

18. Організація методичної роботи з формування елементарних математичних уявлень. Планування та облік роботи з розвитку елементарних математичних уявлень.

19. Дидактичні ігри в системі формування елементарних математичних уявлень у дошкільників

20. Програмові завдання та методичні прийоми ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з геометричними фігурами та формою предметів.

21. Суть кількісної та порядкової лічби і прийоми їх навчання. Програмні завдання для різних вікових груп.

22. Навчання дітей орієнтування в просторі у старшому дошкільному віці. Орієнтування відносно іншого, орієнтування на площині, в зошиті.

23. Формування кількісних уявлень в молодшому дошкільному віці.

24. Порівняння контрастних множин, виділення одного предмета з групи та утворення групи з окремих предметів.

25. Поняття «один», «багато», «жодного». Рівність та нерівність множин. Поняття «більше», «менше», «порівну». Спланувати гру- заняття для формування понять «більше», менше», «порівну».

26. Ознайомлення дітей дошкільного віку з цифрами. Прийоми ознайомлення з цифрами у різних вікових групах. Спланувати та продемонструвати фрагмент заняття з ознайомлення з цифрою.

27. Формування у дітей дошкільного віку уявлень про число. Завдання та послідовність (етапи) ознайомлення дітей дошкільного віку з утворенням числа. Підбір наочності та прийоми порівняння множин. Спланувати та продемонструвати фрагмент заняття з ознайомлення з утворенням числа 2.

28. Суть кількісної та порядкової лічби, відлічування, порівняння та вирівнювання множин. Вправи, дидактичні ігри, наочність до них.

29. Логіко-математична компетентність дошкільників: сутнісна характеристика. Напрями математичної підготовки дітей: математичний і логічний

30. Основні форми навчальної роботи з математичного розвитку дошкільників.

6.2. Тестові завдання для підсумкового контролю знань

1. Основними прийомами формування у дітей дошкільного віку уявлення про геометричні фігури є

- а) показ, розглядання, обстеження дотиково-руховим способом;
- б) демонстрація предмета, обстеження зоровим аналізатором;
- в) показ, обстеження, накладання;
- г) розгляд, обстеження, прикладання.

2. Сукупність об'єктів, які об'єднані за будь-якою ознакою і сприймаються як єдине ціле називається:

- а) лічба;
- б) множина;
- в) число;
- г) правильна відповідь відсутня.

3. Пізнання форми предмета та ознайомлення з геометричними фігурами у дітей дошкільного віку відбувається у процесі:

- а) активної діяльності з предметами;
- б) засвоєнні назви;
- в) засвоєнні характерних особливостей;
- г) правильна відповідь відсутня.

4. Якими прийомами поелементного порівняння двох множин оволодівають діти 4-го р. ж.?

- а) прийомами накладання, прикладання, утворення пар;
- б) прийомами накладання, прикладання;
- в) прийомами накладання, утворення пар;
- г) прийомами прикладання.

5. Методичний прийом «вимірювання умовною міркою» використовують у?

- а) старшій групі;
- б) молодшій групі;
- в) середній групі;
- г) не використовують у ЗДО.

6. Вилучіть зайвий розділ програми логіко-математичного розвитку:

- а) кількість і лічба;
- б) величина предметів;
- в) геометричні фігури;
- г) арифметика.

7. Перехід до оволодіння поняттями про числа і цифри здійснюється на основі уміння:

- а) розв'язувати арифметичні задачі;
- б) групувати предмети за формою;
- в) здійснювати порядкову лічбу;
- г) виконувати дії з величинами, користуватися умовною міркою.

8. Сучасні технології навчання математики дітей дошкільного віку орієнтовані на:

- а) розвиток інтелектуальних здібностей і формування елементарних математичних уявлень і понять;
- б) розвиток психічних процесів;
- в) розвиток мовленнєво-розумової діяльності;
- г) випереджальне навчання.

9. Інноваційними засобами формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку є:

- а) комплекти наочного дидактичного матеріалу, література;
- б) комп'ютерні програми на спеціальних носіях, комп'ютер, магнітні дошки;
- в) дидактичний матеріал М. Монтесорі, модульні конструктори, робочі зошити;
- г) демонстрація, інструкція, пояснення.

10. Який із принципів вимагає від вихователя уміння добирати дидактичні ігри відповідно до рівня розвитку дитини?

- а) свідомості й активності;
- б) наочності;
- в) систематичності й послідовності;
- г) доступності.

11. Дидактичний матеріал М. Монтесорі сприяє:

- а) розумовому розвитку;
- б) розвитку ігрової діяльності;
- в) розвитку образного мовлення;
- г) активізації роботи зорових, слухових і тактильних аналізаторів дітей.

12. З якою метою дітям дається завдання: дай мені великий м'яч, принеси маленьку ляльку

- а) порівняння предметів за величиною;

- б) перевірки уваги;
- в) закріплення ознаки – кількість і розмір;
- г) ознайомлення з іграшками та їх застосуванням.

13. Навчання дітей раннього віку лічбі має починатись з:

- а) практичних дій з множин;
- б) перелічування предметів;
- в) називання дорослими числівників;
- г) візуального обстеження чисел.

14. При формуванні числових уявлень увага дітей звертається на те, що кількість предметів:

- а) залежить від розміру предметів;
- б) залежить від форми предметів;
- в) не залежить від розміру, форми та розміщення предметів;
- г) залежить від вміння класифікувати групи предметів.

15. Діти старшої групи мають засвоїти порядкову лічбу:

- а) в межах 5;
- б) в межах 10;
- в) в межах 15;
- г) в межах 20.

16. Обчислювальна діяльність базується на роботі з:

- а) множинами;
- б) іграшками;
- в) предметами;
- г) геометричними фігурами.

17. До практичних методів формування логіко-математичної компетентності дітей відносять:

- а) бесіди, запитання, розповіді;
- б) предметні картинки, ілюстрації, спостереження;
- в) досліди, логіко-математичні задачі та вправи;

г) ілюстративний матеріал, наочність, розрізні картинки.

18. Логічна операція спрямована на виявлення ознак подібностей та відмінностей між предметами та явищами називається:

- а) узагальнення;
- б) класифікація;
- в) порівняння;
- г) синтез.

19. Аналіз – це логічний прийом, що полягає в:

- а) розкладанні предметів на складові частини;
- б) поєднанні окремих частин в єдине ціле;
- в) знаходженні певних ознак;
- г) об'єднанні предметів за загальними ознаками.

20. Робота з логіко-математичного розвитку у ЗДО відбувається:

- а) лише на заняттях;
- б) на прогулянці;
- в) під час спостережень;
- г) на заняттях і поза заняттями.

21. Поєднання окремих частин в єдине ціле на підставі збагачення знань у процесі аналізу – це:

- а) синтез;
- б) серіація;
- в) заперечення;
- г) систематизація.

22. Форма мислення, яка відображає предмети в їх загальних та істотних ознаках – це:

- а) поняття;
- б) судження;
- в) визначення;
- г) узагальнення.

23. Яка освітня лінія БКДО розкриває завдання логіко-математичного виховання дітей дошкільного віку?

- а) дитина в сенсорно-пізнавальному просторі;
- б) гра дитини;
- в) дитина в соціумі;
- г) правильна відповідь відсутня.

24. Такі поняття про операції, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення формуються у дітей дошкільного віку на основі:

- а) безпосереднього досвіду;
- б) чуттєвого сприйняття;
- в) практичних дій;
- г) спеціальних засобів навчання.

25. Виберіть найважливіші логічні операції, які дають можливість максимально здобути дані про об'єкт, що вивчається.

- а) аналіз і синтез;
- б) серіація та абстрагування;
- в) аналіз і серіація;
- г) аналіз і абстрагування.

26. Важливість навчання дітей складу числа з двох менших полягає в тому, що: (визначити найбільш правильну відповідь)

- а) закріплюється вміння рахунку;
- б) викликається інтерес до числа;
- в) здійснюється підготовка до обчислення;
- г) засвоюється склад числа.

27. Якими видами вимірювання оволодівають діти на кінець дошкільного віку? (визначте найбільш правильну відповідь)

- а) лінійним, вимірюють масу, час;
- б) вимірюють об'єм, масу, час;
- в) оволодівають лінійним вимірюванням, навчаються вимірювати об'єм, масу, час;

г) вимірюють довжину предмета, об'єм, масу.

28. Який з принципів вимагає від педагога і дітей знання математичної термінології?

- а) свідомості й активності;
- б) наочності;
- в) систематичності й послідовності;
- г) науковості.

29. В якому завданні подана правильна послідовність ознайомлення дітей дошкільного віку з геометричною фігурою?

- а) подання назви, демонстрація порівняння, побудова серіаційного ряду, обстеження фігури;
- б) демонстрація фігури (показ, назва), показ фігури різного кольору, величини, обстеження;
- в) обстеження, порівняння з предметами близькими за формою.
- г) показ геометричної фігури, її називання, обстеження, виконання практичних дій.

30. Поділ предметів на групи за будь-якою ознакою це:

- а) класифікація;
- б) серіація;
- в) синтез;
- г) верифікація.

31. Якого розділу немає у програмі з формування математичних уявлень:

- а) «Кількість та лічба»;
- б) «Моделювання»;
- в) «Величина» і «Форма»;
- г) «Орієнтування у просторі».

32. Якими особливостями характеризуються логіко-математичні компетенції дошкільників

а) вмінням здійснювати класифікацію, серіацію, систематизацію, аналіз.

б) активною участю в ігровій діяльності;

в) виконанням дій дорослих;

г) бажанням навчатися.

33. Розуміння дітьми відношень між суміжними числами натурального ряду дає змогу:

а) усвідомити склад числа з двох менших чисел;

б) визначити справжні розміри предметів;

в) навчити їх лічити від будь-якого числа у прямому і зворотному порядку;

г) порівнювати множини.

34. Визначте тип арифметичної задачі: На гілці сиділо три горобці. До них прилетів ще один горобець. Скільки горобців стало на гілці?

а) задача на відношення більше (менше) на 1;

б) на знаходження суми і остачі;

в) на різницеве порівняння чисел;

г) на порівняння суміжних чисел.

35. Навчання обчислювальної діяльності слід починати з ознайомлення із структурою арифметичних задач:

а) задач малюнків;

б) задач-драматизацій;

в) віршованих задач;

г) задач-жартів.

36. Формування просторових уявлень у дітей 4 р. ж. ґрунтується на:

а) чуттєвому сприйманні;

- б) поясненнях і бесідах вихователя;
- в) дидактичних іграх та вправах;
- г) правильна відповідь відсутня.

37. Визначте тип арифметичної задачі: У Даринки було три яблука, а в Оксанки – на одне більше. Скільки яблук було в Оксанки?

- а) на різницеве порівняння чисел;
- б) задача на відношення більше (менше) на 1;
- в) на порівняння суміжних чисел;
- г) на знаходження суми і остачі.

38. Яка операція є основною у процесі засвоєння дітьми старшого дошкільного віку арифметичної дії «віднімання»?

- а) вилучення частини з основної множини;
- б) встановлення відповідності між елементами множини;
- в) розуміння відношень між множинами;
- г) об'єднання частин множини в одну цілу множину.

39. Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з принципом побудови натурального ряду чисел відбувається у процесі:

- а) практичних вправ з множинами, які створюють основу для розуміння взаємообернених відношень між ними;
- б) у процесі практичного порівняння;
- в) у процесі встановлення відповідності;
- г) за допомогою ігор.

40. Краще розуміння змісту арифметичних задач і розширення математичних уявлень відбувається під час:

- а) ознайомлення з числом і цифрою;
- б) складання задач елементарного математичного змісту;
- в) опори на уявлення про довколишній світ;
- г) ознайомлення з одиницями вимірювання.

41. Визначте тип арифметичної задачі: На прогулянку діти взяли 4 великі м'ячі і 1 маленький. На скільки більше взяли великих м'ячів, ніж маленьких?

- а) задача на відношення більше (менше) на 1;
- б) на знаходження суми і остачі;
- в) на різницеве порівняння чисел;
- г) на порівняння суміжних чисел.

42. Який спосіб розміщення предметів для лічби доцільно використовувати у старшій групі?

- а) по колу;
- б) у вигляді числової фігури і в безструктурній, асиметричній групі;
- в) по вертикалі та горизонталі;
- г) всі відповіді правильні.

43. На яку ознаку слід звернути увагу дітей дошкільного віку під час первинного вивчення та обстеження геометричної фігури «квадрат»?

- а) наявність кутів та сторін;
- б) рівність сторін;
- в) рівність кутів;
- г) кількість сторін.

44. Ознайомлення дітей з арифметичною задачею починається на основі:

- а) порівняння двох множин;
- б) лічби;
- в) різницевого порівняння предметів;
- г) суміжності.

45. Навчання дітей розв'язуванню арифметичних задач здійснюється у:

- а) середній групі;

- б) старшій групі;
- в) молодшій групі;
- г) всі відповіді правильні.

46. Обчислювальна діяльність базується на роботі з:

- а) множинами;
- б) іграшками;
- в) предметами;
- г) геометричними фігурами.

47. Дітей старшого дошкільного віку ознайомлюють з такими видами задач:

- а) знаходження суми і остачі;
- б) збільшення і зменшення;
- в) різницеве порівняння;
- г) всі відповіді правильні.

48. «Логічні блоки» для формування у дітей дошкільного віку простих логічних уявлень розробив:

- а) Д. Ельконін;
- б) А. Столяр;
- в) З. Дьєнеш;
- г) Ж. Піаже.

49. Методика навчання математики належить до:

- а) математичних наук;
- б) педагогічних наук;
- в) технічних наук;
- г) природничих наук.

50. Математичний розвиток дітей дошкільного віку передбачає:

- а) розвиток математичних видів діяльності;
- б) розв'язування арифметичних задач;
- в) формування елементарних математичних уявлень
- г) розвиток мислення.

ГЛОСАРІЙ

Абак – вид рахівниці у стародавній Греції та Римі.

Актуалізація – відтворення в пам'яті дітей засвоєних знань, уявлень, життєвого досвіду.

Алгоритм – точний і зрозумілий опис правила розв'язування будь-якої задачі

Альтернатива – необхідність вибору між двома можливостями, що виключають одна одну; або кожна з цих можливостей.

Аналіз – розкладання, розчленування цілого на частини; здійснюється у двох напрямках: практичні дії і мислительні операції.

Арифметична задача – найпростіша математична форма відображення реальних ситуацій, що містить числові дані і питання, шукаючи відповідь на яке, знаходимо невідомий компонент.

Безперервна освіта – різні ступені й форми здобуття й удосконалення загальноосвітньої і професійної підготовки. Система неперервної освіти функціонує на засадах наступності і прогнозування розвитку потреб суспільства.

Величина – довжина, обсяг, маса або якась інша кількісна характеристика предмета чи явища.

Верста – найпоширеніша міра відстані, 1 верста дорівнює 500 сажням. Величина версти неодноразово змінювалась залежно від числа сажнів, що входили в неї, і величини саженя. Також великі відстані наші предки вимірювали у поприщах (їх ще називали гони) і стадіях.

Вікові особливості – комплекс фізичних, пізнавальних, інтелектуальних, мотиваційних, емоційних якостей, характерних для більшості людей даного віку.

Вміння – готовність дитини ефективно виконувати дії (діяльність) відповідно до мети і умов, в яких необхідно діяти; основою умінь є знання; розрізняють розумові й практичні, часткові, загальні й узагальнені вміння.

Вправа – навчальне завдання для багаторазового виконання дітьми певних дій з метою вироблення й удосконалення умінь і навичок.

Геометрія – наука, що вивчає форми, розміри і взаємне розташування геометричних фігур.

Годинник – пристрій для вимірювання часу, унікальний винахід людини, який навчив людство орієнтуватися в часі.

Готовність до шкільного навчання – сукупність фізіологічних і психологічних особливостей дітей старшого дошкільного віку, яка забезпечує успішний перехід до систематичного шкільного навчання. Включає компоненти: мотиваційний (позитивне ставлення до навчальної діяльності), волевий (уміння діяти за зразком та здійснювати самоконтроль), розумовий (розвиток пізнавальних процесів), комунікативний (уміння спілкуватися з дорослими і з ровесниками), мовленнєвий, а також фізичний розвиток.

Групова робота на занятті – форма організації навчання в малих групах (3-7 дітей) на основі співробітництва з чітко розподіленими завданнями для дітей, об'єднаних спільною навчальною метою; сприяє формуванню умінь співпрацювати, спілкуватися.

Гуманізація навчання – організація навчання з максимальним урахуванням індивідуальних особливостей дітей, створення сприятливих умов для розвитку духовних цінностей учасників освітньо-виховного процесу.

Гуманітаризація освіти – пріоритетний розвиток загальнокультурних компонентів освіти, подолання технократичного

підходу до формування змісту, формування цілісної картини світу на засадах взаємозалежності природи, людини й суспільства.

Дедуція – логічна операція, метод пізнання; перехід від загального знання про предмет даного класу до одиничного (окремого).

Демократичний стиль спілкування – стиль, що ґрунтується на глибокій повазі до особистості дитини, довірі, орієнтації на самореалізацію, саморозвиток дітей.

Дидактичні ігри – спеціально створені або пристосовані для цілей навчання. Системи дидактичних ігор були вперше розроблені для дошкільного виховання Ф. Фребелем, М. Монтесорі, для початкової школи – О. Декролі. У сучасній системі дошкільної освіти застосовують предметні, настільно-друковані, словесні, сюжетно-рольові ігри; за формою – ігри-вправи, ігри-заняття, ігри-змагання та ін.

Дидактичні принципи – основні ідеї, вимоги до організації освітнього процесу, які впливають із закономірностей його організації. Основні дидактичні принципи: науковості і системності, доступності, активності й самостійності, наочності, міцності, емоційності навчання, врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, неперервності освіти тощо.

Дискусія у навчанні – 1) метод навчання, який передбачає організацію спільної мовної діяльності з метою пошуку ефективного розв'язання певної проблеми; 2) один з методів розв'язання спірних питань.

Диференційоване навчання – форма навчальної діяльності, організація якої враховує здібності, схильності, інтереси дітей. Диференціація навчання на занятті виявляється через зміни змісту, тривалість завдань, засобів методичної взаємодії, методичного супроводу, відповідно до готовності вихованців до навчання.

Диалогічне навчання – розмова, бесіда між двома особами, яка має на меті пізнання сутності предмета чи явища в процесі обміну думками суб'єктів спілкування.

Доба – проміжок часу, протягом якого Земля робить повний оберт навколо своєї осі.

Доведення у навчанні – логічна дія, в процесі якої обґрунтовується істинність судження.

Доступність навчання – дидактичний принцип навчання, який передбачає відповідність змісту навчального матеріалу, методів і форми організації навчання віковим та індивідуальним особливостям дітей.

Евристична бесіда – метод проблемного навчання через організацію частково-пошукової діяльності дітей, які самостійно виконують тільки окремі кроки пошуку, а цілісне розв'язання проблеми досягається разом з педагогом.

Ефективність навчання – міра досягнення мети навчання; визначається на основі зіставлення мети і здобутих результатів, внаслідок чого робиться висновок про ефективність навчання.

Задатки – спадкові анатомо-фізіологічні особливості, які є основою розвитку здібностей.

Закономірності навчання – об'єктивний і необхідний зв'язок між педагогічними явищами (наприклад, умовами і результатами освітнього процесу), коли зміна одних явищ зумовлює відповідні зміни інших. Наприклад, виховний, розвивальний результат навчання закономірно зумовлений умовами його організації.

Закріплення знань, умінь, навичок – організація вихователем діяльності дітей (переважно вправління), спрямованої на засвоєння навчального матеріалу; може бути окремим етапом навчального процесу і супроводжувати інші.

Заняття – це форма педагогічної взаємодії вихователя з дітьми, яка поєднує розвивально-пізнавальний і виховний аспекти, що здатні забезпечити засвоєння дітьми теоретичних знань, вироблення практичних умінь, набуття життєвого досвіду у процесі спільної діяльності.

Запам'ятовування – один з процесів пам'яті, що передбачає закріплення в пам'яті відчуттів, образів, думок, дій, переживань; є основою нагромадження, збереження та відтворення людиною набутого досвіду в усіх його формах; має вибіркового характеру.

Здібності – індивідуальні особливості особистості, що дають їй змогу за однакових умов успішніше за інших оволодівати певною діяльністю, вирішувати творчі, нетипові завдання.

Знання – перевірені суспільно-історичною практикою результати процесу пізнання; відображені в свідомості людини у вигляді уявлень, понять, фактів, суджень, теорій.

Зона найближчого розвитку – поняття про зв'язок навчання і психічного розвитку дитини, який визначається розходженням між рівнями актуального і потенційного розвитку, тобто тими можливостями дитини, які вона може реалізувати з допомогою дорослих і які будуть її досягненнями найближчим часом.

Індивідуалізація навчання – організація освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей вихованців з метою створення сприятливих умов для реалізації їх пізнавальних можливостей, потреб, інтересів.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання – це вид позааудиторної самостійної роботи студента навчального, дослідницького або проєктно-конструктивного характеру, яке використовується в процесі навчання і завершується на етапі підсумкового контролю навчальної дисципліни.

Індивідуальний розвиток – розвиток індивіда в процесі його життя та діяльності (онтогенез).

Інтеграція навчання – відбір та об'єднання навчального матеріалу з різних предметів з метою цілісного й різнобічного вивчення важливих наскрізних тем (тематична інтеграція); інтеграція може бути повною, коли створюють інтегровані курси на основі об'єднання в єдине ціле знань з різних предметів (наприклад, ознайомлення з довколишнім, МФЕМУ у дітей дошкільного віку).

Інтегрований освітній процес у ЗДО – це цілеспрямований, системний процес, що об'єднує освітні напрями БКДО, ґрунтується на партнерській взаємодії педагогів, вихованців, батьків задля вирішення освітніх завдань.

Інтенсифікація навчання – підвищення ефективності праці вихователя й дітей за одиницю часу.

Інтерес пізнавальний – вид мотивів, форма прояву пізнавальних потреб, що виявляється в прагненні до пізнання об'єкта чи явища, оволодіння певним видом діяльності; має вибіркового характеру; є найважливішим стимулом до навчання.

Календар – система числення тривалих проміжків часу. Тривалі проміжки поділяють на добу, тижні, місяці, роки і століття.

Квадрат – правильний чотирикутник. У якого всі кути і сторони та кути однакові. Квадрати відрізняються між собою тільки довжиною сторони, але всі чотири кути у них прямі, по 90° . Квадратом також можуть бути паралелограм, ромб або прямокутник якщо вони мають однакові довжини діагоналей, сторін та однакові кути.

Класифікація – групування предметів або явищ у класи за найістотнішими ознаками, що лежать в основі подібності або відмінності одного класу понять від іншого.

Компетентнісний підхід – спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості дитини.

Компетентність – необхідний комплекс знань, умінь та практичних навичок, що дозволяють ефективно здійснювати діяльність в певній галузі.

Компетенція – загальна здібність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, схильностях, набутих завдяки навчанню. Кожна освітня лінія Базового компонента дошкільної освіти завершується узагальненим визначенням результату освітньої роботи – сформованістю певного виду компетентностей.

Контур – обрис будь-якого предмету. У математиці розуміють лінію (замкнену), коли розглядають обмежену нею частину площини або лінію, яка окреслює форму предмета або його деталей.

Конус – геометричне тіло, яке утворене сукупністю всіх променів, що виходять з точки та перетинають будь-яку плоску поверхню. В місці перетину утворюється основа конуса. Основа конуса – це площина, що утворена внаслідок перетину плоскої поверхні та всіх променів, що виходять з вершини конуса. У конуса можуть бути такі основи, як круг, еліпс, гіпербола та парабола.

Копа – термін, який застосовувався у лічбі та вимірюванні. Копа дорівнювала числу 60 (наприклад, 60 яєць, дощок, снопів тощо). Копа грошей в Україні була ще й одиницею грошового підрахунку. На копи визначались площі сіножатей, залежно від кількості кіп зібраного врожаю. З часом копу почали використовувати і як міру площі орних земель, коли її прирівняли до 0,1 десятини: вважали, що з десятини скошують в середньому 10 кіп сіна.

Креативність мислення – здатність висловлювати незвичайні ідеї, нетрадиційно мислити, швидко розв'язувати проблемні ситуації.

Круг – геометричне місце точок площини, відстань яких від даної точки, що називається центром, не перевищує даної відстані, яка називається радіусом (інакше кажучи, кругом називається скінченна частина площини, обмежена колом).

Куб – геометрична фігура, гранями якої є шість рівних квадратів. Діагоналі всіх граней рівні. Діагоналі фігури також рівні.

Лекція – основна форма організації освітнього процесу в ЗВО.

Лікоть – відстань від кінця витягнутого середнього пальця руки або стиснутого кулака до ліктьового згину. Приблизна довжина в еквіваленті метричної системи складає від 38 до 46 см.

Літр – одиниця вимірювання місткості та обсягу, яка дорівнює тисячі кубічних сантиметрів (або одному дециметру).

Лічба – це встановлення взаємно-однозначної відповідності між елементами заданої кінцевої множини і числами – елементами початкового відрізка натурального ряду.

Лічильна діяльність – називання числівників по порядку і співвіднесення їх з кожним елементом множини з виділеним підсумковим числом.

Логіко-математичний розвиток – це наявність якісних змін у пізнавальній діяльності дитини, що відбуваються за результатами розвитку математичних умінь і пов'язаних з ними логічних операцій.

Логічне запам'ятовування – спосіб запам'ятовування, що ґрунтується на розумінні дітьми змісту матеріалу; передбачає використання спеціальних прийомів: членування на логічно завершені частини, встановлення зв'язків між ними, опору на пам'ятки, схеми.

Математична компетентність дитини дошкільного віку – інтегрована якість, що включає логіко-математичний розвиток та необхідний комплекс теоретичних знань та практичних умінь і

навичок виконувати елементарні математичні операції, що включають знання про множину, кількість, форму та величину предметів, просторово-часові уявлення, їх властивості та відношення необхідні для успішного навчання математики в школі.

Математична освіта – цілеспрямований процес виховання й навчання з метою пізнання дітьми математичних законів, систематизації математичних знань, розвитку особистості та формування цілісної картини світу.

Математична освіченість майбутніх вихователів ЗДО – це складний, інтегрований процес, спрямований на оволодіння студентами, майбутніми вихователями базовими теоретичними знаннями з математики та методики її викладання у ЗДО; сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями; ефективним використанням їх у роботі з дітьми різних вікових груп; здатність до самовдосконалення та самоосвіти впродовж життя.

Математичний розвиток дітей дошкільного віку – це якісні зміни у формах пізнавальної діяльності, які відбуваються внаслідок формування елементарних математичних уявлень і пов'язаних з ними логічних операцій. Задля цього важливо сформувати у дитини вміння критично та системно мислити, самостійно приймати рішення, комунікувати, працювати в команді, бути творчою, ініціативною, винахідливою.

Метод – це спосіб взаємодії дорослого і дитини, внаслідок чого у дітей формуються знання, вміння і навички, розвиваються пізнавальні здібності.

Метод навчання – спосіб досягнення навчальної мети, система послідовних, взаємозв'язаних дій педагога й дітей, які забезпечують засвоєння змісту освіти; існують різні класифікації (за джерелами здобуття знань: словесні, наочні, практичні; за характером пізнавальної самостійності: репродуктивні, частковопошукові, дослідницькі, проблемного викладу тощо).

Метод проєктів – система навчання, за якою діти набувають знань і вмінь у процесі планування й виконання поступово ускладнених практичних завдань – проєктів; виник у другій половині XIX ст. у США.

Методика навчального предмета – часткова дидактика, теорія навчання певного навчального предмета; розглядає різні форми взаємодії викладання й учіння в оволодінні змістом конкретного предмета.

Мислення – опосередковане й узагальнене пізнання дитиною предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх зв'язках і відношеннях; здійснюється шляхом мислительних дій, операцій.

Міжпредметні зв'язки – дидактичний засіб, який передбачає комплексний підхід до формування й засвоєння змісту освіти, що дає можливість здійснювати зв'язки між предметами для поглибленого, всебічного розгляду найважливіших понять, явищ; розрізняють міжпредметні зв'язки різних рівнів; міжпредметні зв'язки є результатом узагальнюючих дій, розвивають системне мислення.

Многокутник – фігура, утворена на площині замкнутою ламаною лінією. Ланки ламаної називаються сторонами многокутника. Точки, в яких сходяться дві сусідні ланки, називаються вершинами многокутника.

Множина – сукупність об'єктів, що розглядаються як одне ціле. Об'єкти, які складають множину, називають елементами цієї множини. Множину, яка не містить жодного елемента, називають порожньою множиною.

Морг – середньовічна загальноєвропейська одиниця вимірювання площі ґрунту. Ця міра площі використовувалася переважно у рільництві, для вимірювання земельних наділів. У давнину визначала площу, яку одна людина здатна зорати, скосити одним запрягом коня протягом робочого дня: від ранку до полудня.

Накладання – прийом порівняння множин, що полягає у накладанні предметів на малюнки правою рукою зліва направо по порядку, один елемент за другим. Застосовується у навчанні дітей лічбі за допомогою слів-числівників шляхом співставлення елементів однієї множини з елементами іншої.

Наочно-образне мислення – вид мислення, яке відбувається за допомогою внутрішніх орієнтовних дій з образами.

Наступність у навчанні – дидактичний принцип, який передбачає зв'язок та узгодженість у цілях, змісті, організаційно-методичному забезпеченні етапів освіти, які межують один з одним (дошкілля – НУШ – середня школа).

Натуральне число – це незмінна загальна властивість, що характеризує клас скінчених еквівалентних множин. Натуральні числа – це числа, які застосовують при лічбі предметів. Натуральні числа є порядкові і кількісні.

Натуральний ряд – це всі натуральні числа, записані у порядку зростання. Оскільки найбільшого натурального числа не існує, то цей ряд можна продовжувати до нескінченності.

Новаторський педагогічний досвід – реалізація на практиці педагогічних ідей, що виходять за межі існуючих рекомендацій, нормативів і сприяють створенню нових педагогічних систем, методик.

Об'єднання множин – називають множину, яка містить кожний елемент кожної з множин і тільки ці елементи. Якщо A та B – множини, то об'єднанням A та B є множина, яка включає всі елементи A і всі елементи B , і більше нічого. Об'єднання позначається знаком \cup .

Об'єм – величина, за допомогою якої визначають частину простору, яку займає певне тіло. Позначають його символом V , відповідно до прийнятих стандартів Міжнародної системи одиниць.

Овал – замкнута витягнута геометрична фігура, що володіє правильною формою і особливими властивостями. Якщо розділити овал прямою лінією по двох протилежних вершин, то два сегмента, отримані в результаті даної дії, будуть абсолютно ідентичними.

Окомір – здатність з різною точністю сприймати, оцінювати і порівнювати величини зорово сприйнятих об'єктів, інтервалів між ними і відстаней до них.

Оптимізація навчання – вибір та реалізація найкращого варіанта освітнього процесу, здобуття максимально можливих результатів за мінімальний час.

Орієнтування в просторі – складний системний механізм, в основі якого лежать процеси сприймання та уявлення; задіяні зоровий, слуховий, кінестетичний аналізатори, які забезпечують сприймання простору й виражають особливості розвитку дитини.

Перетин множин – перетином множин А і В називається множина С, яка складається з усіх тих і лише тих елементів, які належать кожній із даних множин. Перетн позначається знаком \cap .

Піраміда – багатогранник, основа якого – багатокутник, а інші грані – трикутники, що мають загальну вершину. Піраміда є окремим випадком конуса.

Плуг – у значенні не знаряддя праці, а кількість землі, яку можна було обробити за допомогою одного орного знаряддя праці і певної кількості худоби. Приблизний розмір плуга складав 8 десятин, або 8,8 га за сучасною системою вимірів площі.

Поняття – усталене вираження узагальненого знання про найістотніші риси й властивості предметів; зміст поняття передається сукупністю істотних ознак, які його характеризують. Поняття різняться за обсягом (одиничні, загальні, збірні, нульові) і за змістом (конкретні, абстрактні).

Порівняння – логічний прийом розумових дій, що вимагає виявлення подібності та відмінності між ознаками об'єкта (предмета, явища, групи предметів). Здійснення порівняння вимагає вміння виділяти одні ознаки об'єкта (або групи об'єктів) і абстрагуватися від інших.

Потужність множини – або кардинальне число множини, - характеристика множин, що узагальнює поняття кількості елементів скінченної множини. В основі цього поняття лежать природні уявлення про порівняння множин: будь-які дві множини, між елементами яких може бути встановлено взаємно однозначну відповідність бієкція, містять однакову кількість елементів мають однакову потужність; зворотно: множини, рівні за потужністю, мусять допускати таку взаємно однозначну відповідність; частина множини не перевершує повної множини за потужністю тобто за кількістю елементів.

Практичні й лабораторні заняття – найбільш складні форми організації освітнього процесу у ЗВО. Їх ефективність визначається: дотриманням усіх етапів підготовки та проведення заняття; високим рівнем засвоєння теоретичного матеріалу; сформованості практичних умінь і навичок.

Працездатність дітей – сукупність фізіологічних функцій організму, які забезпечують здатність дитини тривалий час виконувати розумову або фізичну роботу.

Прийом навчання – 1) складник методів навчання (наприклад, прийоми демонстрування як допоміжний засіб методу розповіді, порівняння як елемент узагальнюючої бесіди тощо); 2) самостійний засіб організації навчальної взаємодії (наприклад, прийоми виправлення помилок та подолання труднощів прийоми формування обстеження геометричної фігури та ін.).

Прикладання – більш складний ніж накладання прийом навчання порівнянню множин. Полягає у здійсненні дитиною поелементного

порівняння множин шляхом встановлення попарної відповідності, виділяючи кожний елемент окремо з урахуванням їх просторового та інтервального розташування.

Принцип – основне, вихідне положення, правило діяльності.

Принцип навчання – це вихідне положення теорії навчання, що впливає із його закономірностей, окреслює загальне спрямування освітнього процесу, вимоги до його змісту, методики й організації.

Проблемна ситуація – ситуація або задача, для розв’язання якої суб’єкт має знайти й використати нові для себе засоби діяльності; основне поняття проблемного навчання.

Провідна діяльність – така, що «зумовлює найголовніші зміни у психічних процесах та психологічних особливостях особистості дитини на даній стадії її розвитку» (О. М. Леонт’єв).

Просемінар – це заняття, яке знайомить студентів із специфікою самостійної роботи.

Простір – математичний спосіб опису розташування об’єктів.

Просторова орієнтація – оцінка відстаней, розмірів, форми, взаємного розташування предметів та їх положення відносно тіла того, хто орієнтується.

Просторове мислення – специфічний вид розумової діяльності, спрямованої на виконання завдань, що потребують орієнтації в практичному просторі, як реальному, так і уявному. Просторе мислення – це мислення образами, в яких фіксуються просторові ознаки й відношення.

Пуд – одиниця ваги або маси, яка вживалася в Україні з княжих часів і аж до впровадження метричної системи мір. Пуд дорівнює 16,3805 кг. Використовували для визначення врожайності або при заготівлі сільськогосподарських продуктів: для вимірювання збіжжя, борошна, солі, меду тощо.

П'ядь – використовували для вимірювання невеликих відстаней. Одна п'ядь дорівнювала відстані між великим і вказівним пальцями (мала п'ядь) або між великим пальцем і мізинцем (велика п'ядь).

Рахунок на пальцях – приклад найдавнішої одиничної системи числення, яку ще називають «паличною», тому що для рахунку малювали паличками.

Рефлексія – здатність до самопізнання, вміння аналізувати свої власні дії, вчинки, мотиви й зіставляти їх із діями та вчинками інших дітей.

Рівні засвоєння – послідовний перехід від незнання до знання: в дидактиці розрізняють рівні ознайомлення, осмислення, розуміння, запам'ятовування у завданнях наростаючої складності.

Розв'язання задачі – послідовність певних дій, які виконує дитина для отримання результату – відповіді. У структурі арифметичної задачі виділяють умову, запитання, зв'язки між даними числами і тим, що потрібно знайти.

Розуміння – процес осмислення явищ або предметів через виявлення істотних ознак та зв'язків між ними.

Ромб – паралелограм, у якого всі сторони рівні. Ромб має всі властивості паралелограма (протилежні кути ромба рівні, діагоналі ромба точкою перетину діляться навпіл).

Сажень – одиниця виміру, що дорівнювала ширині розкинутих рук людини і була еквівалентною 142 см.

Сензитивні періоди розвитку – підвищена чутливість суб'єкта до сприйняття певної інформації, певних впливів.

Сенсорний розвиток дитини – це розвиток її відчуттів і сприймань, формування уявлень про зовнішні властивості предметів: їх форму, колір, розмір, положення у просторі тощо.

Сенсорні еталони – уявлення про основні різновиди кожної властивості предметного світу (колір, форма, величина предметів, висота звуків тощо).

Серіація – побудова впорядкованих зростаючих або спадаючих рядів, за вибраною ознакою. Серіація може бути організована за розміром: по довжині, по висоті, по ширині, якщо предмети одного типу (ляльки, палички тощо), і просто за величиною (із зазначенням того, що вважати величиною).

Синтез – уявне поєднання складових частин предмета або явища в одне ціле, розгляд цього предмета як якоїсь єдності.

Система числення – сукупність прийомів запису і виконання операцій над натуральними числами. Загальноприйнятою є позиційна десяткова система числення. Як умовні знаки для запису чисел вживаються цифри. Розрізняють такі типи систем числення: непозиційні, позиційні, змішані. Непозиційна система числення – система числення, в якій значення кожної цифри в довільному місці послідовності цифр, яка означає запис числа, не змінюється. Позиційна система числення – система числення, в якій значення кожної цифри залежить від місця в послідовності цифр у записі числа. Для позиційних систем числення характерні наочність зображення чисел і відносна простота виконання операцій.

Систематичність навчання – відповідність викладу матеріалу внутрішній логіці предмета, дидактичним правилам: від відомого до невідомого, від простого до складного, від часткового до загального.

Спостереження – 1) метод навчання, що передбачає організацію цілеспрямованого, планомірного сприймання дітьми явищ довколишньої дійсності; 2) метод наукового дослідження.

Сприймання простору – відображення відстані, розміру, форми рельєфу оточуючих об'єктів, що діють на аналізатори.

Сприйняття часу – відображення діяльності та послідовності явищ і подій.

Стадій – старовинна одиниця вимірювання відстаней у багатьох народів. Вперше була введена у Вавилоні. Стадій був відстанню, що проходила людина спокійною ходою за час сходу сонця, тобто протягом приблизно 2 хвилин. Приблизна відстань для 1 стадія складала від 180 до 230 м.

Стереотип – звичайний, усталений спосіб діяльності, стійкі форми сприйняття й оцінки соціальних об'єктів і явищ.

Стопа – міра довжини, основу якої становила довжина людської стопи. У світі з мір довжини, пов'язаних з людською ступнею, зберігся фут у англомовних країнах. Довжина стопи варіювалася і прирівнювалася до 4-х долонь.

Структура процесу засвоєння знань – сприймання, розуміння, осмислення, закріплення, застосування.

Суб'єкт-суб'єктні відносини в навчанні – організація взаємодії, партнерства, співпраці всіх його учасників для досягнення освітньої мети.

Судження – форма мислення, в якій щось стверджується або заперечується про предмети, явища, події, їх властивості, відношення і зв'язки.

Такт педагогічний – почуття міри у застосуванні засобів педагогічного впливу, поєднання вимогливості з повагою до людської гідності вихованців.

Творчість – діяльність людини, спрямована на створення нових матеріальних і духовних цінностей; передбачає наявність певних особистісних і процесуальних характеристик: здібностей, мотивів, умінь, уяви, інтуїції тощо.

Текстова задача – словесний опис певного явища (ситуації, процесу). Як у будь-якій моделі, в текстовій задачі описано не все явище загалом, а лише певні кількісні характеристики.

Термін – слово або вислів, яким у певній науці називають один об'єкт і яке використовують з одним, точно окресленим значенням.

Тести – короткі стандартизовані завдання, за якими перевіряють результати в різних видах діяльності.

Трикутник – геометрична фігура, що складається із трьох точок, які не лежать на одній прямій, і відрізків, які з'єднують ці точки. Точки називають вершинами трикутника, а відрізки – його сторонами.

Узагальнення – оформлення в словесній формі результатів процесу порівняння. Узагальнення формується в дошкільному віці як виділення і фіксація загальної ознаки двох або більше об'єктів.

Уміння – засвоєний суб'єктом спосіб виконання практичних і теоретичних дій на основі знань і життєвого досвіду; формується вправлінням, передбачає застосування у звичних та змінених умовах.

Умовивід – логічна дія, внаслідок якої з одного або кількох відомих і певним чином пов'язаних між собою суджень дістають (виводять) нове судження, яке містить нове знання про предмет думки.

Фігура – довільна сукупність точок на площині.

Фігура геометрична – еталон, за допомогою якого люди визначали форму предметів. Геометрична фігура є основою сприйняття форми предмета, має властивості твердих тіл і є незмінною. Види геометричних фігур: трикутники, чотирикутники, багатокутники. Об'ємні геометричні фігури: призма, конус, циліндр, піраміда.

Форма – основна властивість предмета, яка сприймається за допомогою зорового аналізатора та допомагає відрізнити один предмет від іншого. Форма предметів отримала узагальнене відображення в геометричних фігурах. Геометрична фігура є основою сприйняття форми предмета. Форма предмета та геометрична фігура взаємопов'язані поняття.

Циліндр – геометричне тіло що обмежене циліндричною поверхнею та двома площинами основами циліндра. Основи циліндра – плоскі фігури, отримані перетином циліндричної поверхні з двома площинами.

Цифра – знак, який позначає кількість або число.

Час – форма перебігу фізичних і психічних процесів, умова можливості зміни. Одне з основних понять філософії, фізики та математики, міра тривалості існування віх об'єктів, характеристика послідовної зміни їх станів у процесах зими і ровитку, а також одна з координат єдиного простору-часу, уявлення про яке розвиваються в теорії відносності.

Число – одне з основних понять математики, яке використовують для підрахунку, вимірювання, нумерації. Числа, якими користуються при лічбі, називають натуральними числами. Будь-яке натуральне число можна записати за допомогою десяти цифр: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Л. В. Колір. Форма. Величина. Число : для кожної дитини, родини, вихователя, вчителя. Київ : Томіріс, 1997. 174 с.
2. Баглаєва Н. Обчислювальна діяльність дошкільнят. *Палітра педагога*. 2001. № 3. С. 10-13.
3. Баглаєва Н. Розвиток логічних умінь дитини. Серіація за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі. *Дошкільна освіта*. 2000. № 10. С. 8-11.
4. Баглаєва Н. Логіко-математичний розвиток дошкільнят: шляхи оптимізації. *Палітра педагога*. 2002. № 2. С. 12-14.
5. Бакаленко О. Час як психологічний феномен: сучасний стан проблеми. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна*. Серія «Теорія культури і філософія науки». 2016. Вип. 54. С. 64-68.
6. Березовська Л. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 252 с.
7. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». За заг. ред. О. В. Низковської. ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.
8. Богуш А. Наступність дошкільної і початкової ланок освіти як педагогічна проблема. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка*. 2006. № 2. С. 58–61.
9. Брежнева О. Математичні ігри для дітей старшої групи. *Дошкільне виховання*. 2018. № 8. С. 12–13.
10. Брежнева О. Числова вежа, або Актуалізуємо математичні знання педагогів. *Вихователь-методист дошк. закл. : щоміс. спеціаліз. журн.* 2020. № 2. С. 53-56.
11. Волинець К. І., Волинець Ю. О., Стаднік Н. В. Наступність дошкільної та початкової освіти як умова успішної самореалізації особистості. *Science and Education a New Dimension : Pedagogy and Psychology*. 2016. № 40 (4). С. 84-88.
12. Гавриш Н. В. Сучасне заняття в дошкільному закладі: навч.-метод. посіб. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.
13. Газіна І. О. Розвиток логічного мислення у дітей дошкільного віку: метод. посіб. Кам'янець-Подільський: ФЦП Сисин О. В., 2010. 172 с.
14. Герасимів Я. Математичні розваги: навчатися весело! *Дошкільне виховання*. 2017. № 12. С. 28-30.
15. Голота Н. Ознайомлення з простором та часом як передумова розвитку творчості в дошкільному дитинстві. *Молодий вчений*. 2017. № 3.2 (43.2). С. 93-97. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3.2/21.pdf>
16. Голота Н. Особливості пізнання дитиною простору й часу в дошкільному віці. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Серія : Педагогічні науки. 2016. № 2. С. 38-44.

17. Голота Н. Просторово-часові уявлення як основа життєвої компетентності дитини дошкільного віку. *Стандарти дошкільної освіти : дискурс науки і практики* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., (11 квіт. 2014 р., м. Київ). 82-92. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/4576/1/N_Golota_04_14_PI.pdf
18. Голота Н. Сучасні проблеми ознайомлення дітей дошкільного віку з простором та часом. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015. № 2 (46). С. 219-226. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/1444/1/Suchasni%20problemy%20oznaiomlennia.pdf>
19. Голота Н. Специфіка відображення просторовочасових уявлень дітьми дошкільного віку в зображувальній діяльності. *Педагогічна теорія і практика. Збірник наукових праць*. 2017. №1 (6). С. 143-163. URL: [http://asp.kyumu.edu.ua/v/01\(6\)/8.pdf](http://asp.kyumu.edu.ua/v/01(6)/8.pdf)
20. Грановська О. Я. Поняття «суб'єктивного сприйняття часу» як складова психічного світу особистості. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i25/67.pdf>
21. Державний стандарт дошкільної освіти : особливості впровадження / Упоряд. : О. Г. Косенчук, І. М. Новик, О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
22. Джемуга Г. Як вивчати з дитиною числа та цифри : poradnik для батьків і вихователів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2018. № 3. С. 48-53.
23. Дитина : освітня програма для дітей від 2 до 7 років відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Наук. кер. проєкту : В. О. Огнев'юк. Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 440 с.
24. Діагностика готовності дітей до школи / упоряд. О. Дєдов. Хотин, 2014. 194 с.
25. Дідухова О. Математична мандрівка : сенсорно-пізнавальний розвиток. *Дитячий садок*. 2021. № 5-6. С. 26-37.
26. Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень : навч. посіб. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 96 с.
27. Доценко А. В., Забашта О. О., Лобанова Н. О., Остапенко А. С. Усі ігри в закладі дошкільної освіти. Харків : Вид. груп «Основа», 2021. 271 с.
28. Єніна Л. Захопливі та незвичні сюжети геометричні : логіко-математичні завдання для старших дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2015. № 12. С. 22-23.
29. Жигайло О., Кожан-Шелепко Г. Формування часових уявлень учнів початкових класів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2013. Вип. 5. С. 190-196. URL : <https://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/005-24.pdf>
30. Зайцева Л. Світ у вимірі математики. Компетентнісний підхід до освіти дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2017. № 12. С. 2-4.
31. Зайцева Л. Скільки яблук залишилося? або Навчаємо дітей розв'язувати арифметичні задачі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. № 2. С. 57-60.

32. Зайцева Л. Щоб математика розум впорядкувала: розвивальне навчання. *Дошкільне виховання*. 2014. № 7. С. 17–21.
33. Зайцева Л. І. Формування математичної компетентності у дітей дошкільного віку: навч. посіб. : СТАТУС, 2021. 296 с.
34. Імбер В. Маленькі геометрики : ознайомлення дітей з геометричними фігурами за методом повного фізичного реагування. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 3-7.
35. Іщенко Л. В. Наступність у логіко-математичному розвитку старших дошкільників та першокласників. *Зб. наук. праць «Педагогічні науки»*, 2009. Вип. 51 Т. 1. С. 161-164.
36. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навч. посіб. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 149 с.
37. Карчевська І. Геометричні фігури : семінар-практикум для вихователів. *Дефектолог*. 2018. № 10. С. 38-42.
38. Кац Є. Математика в іграх. Для дітей старшої групи. *Дошкільне виховання*. 2018. № 1. С. 18–19.
39. Кисільова-Біла В. Навчальні видання з математики як засіб формування компетентності молодшого школяра. *Початкова школа*. 2017. № 1. С. 30–32
40. Кіндрат І. Математичний диктант – метод моніторингу компетентності дітей. *Вихователь-методист дошкільного закладу : щоміс. Спеціаліз. журн.* 2021. № 2. С. 22-25.
41. Ковальчук В. Формування часових уявлень в учнів початкових класів : метод. посіб. Дрогобич. Коло, 2008. 51 с.
42. Коломієць Л. І. Підготовка вчителя до забезпечення наступності навчання дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2013. 219 с.
43. Коробко Т. Логіко-математичний розвиток дитини дошкільного віку. *Дитячий садок. Шкільний світ*. 2014. № 5. С. 15–16.
44. Лазарович Н. Б. Чупахіна С. В. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: метод. реком. Івано-Франківськ, 2015. 90 с.
45. Лисенко Г., Цетковська О. Сім раз відмір, або як навчити дітей вимірювати. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 2. С. 30-33.
46. Листопад Н. Геометричні знання в житті нам потрібні щодня. Формування геометричного складника математичної компетентності. *Учитель початкової школи*. 2016. № 4. С. 9–12.
47. Магочкіна О. На що схожі цифри. *Палітра педагога*. 2021. № 1. С.18-19.
48. Михайлова Т. Як розвинути в дитини логіко-математичні здібності: консультація для батьків. *Дитячий садок. Шкільний світ*. 2013. № 24. С. 31–34.
49. Назаренко Г. Н. Організаційно-методичні умови забезпечення наступності в навчанні дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кривий Ріг, 2002. 20 с.

50. Ониксимова Т. Лабораторія вимірювань : цикл занять для дітей старшої групи. *Палітра педагога*. 2021. № 1. С. 14-17.
51. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
52. Острань Р., Музика Г. Ігри математичні – цікаві та незвичні : дидактичні ігри для дітей дошкільних груп. *Палітра педагога*. 2021. № 1. С. 12–13.
53. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 296 с.
54. Пагута Т. І. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників : навч.-метод. посіб. Львів, «Новий Світ-2000», 2020. 300 с.
55. Палій А. Методи діагностики психічного розвитку дітей. Івано-Франківськ, 2013. 430 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/862.pdf>
56. Підлипняк І. Ю. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: особливості освітньо-виховного процесу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2017. Вип. 2. С. 194-197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_2_50
57. Підлісна Ю., Мельник Л. Павучок-молодець, математики знавець : заняття з математики за вальдорфською методикою для дітей різновікової групи. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 14-16.
58. Плетеницька Л., Крутій К. Логіко-математичний розвиток дошкільників за програмою «Дитина в дошкільні роки». Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2012. 156 с.
59. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
60. Сазонова А. В. Загальнотеоретичні основи природничо-математичної освіти дітей дошкільного віку : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 248 с.
61. Скворцова С. Логіко-математична компетентність дитини : наступність дошкільної і школи. *Дошкільне виховання*. 2011. № 5. С. 13 – 17.
62. Скворцова С. О. Методика навчання математики в 1-му класі : метод. посіб. для вчителів перших класів та студентів за спеціальністю 6.010100 «Початкове навчання». Одеса : Фенікс, 2011. 240 с.
63. Скрипник В. Пригоди непосидючих одиниць : формування базових уявлень про числа і цифри в дітей дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 8-10.
64. Скуйбіда В. Розвиток логіко-математичних навичок засобами дидактичних ігор. *Дитячий садок. Управління*. 2017. № 1. С. 4–11.
65. Степанова Т. Розвиток змісту математичних знань у різні періоди історії дошкільної педагогіки на початку ХХ століття. *Психолого-педагогічні*

проблеми сільської школи. 2008. № 24
URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/24/visnuk_30.pdf

66. Терещенко Л. Готовність дитини до навчання у школі: мотиваційний аспект. *Практичний психолог: дитячий садок*. 2022. № 1.

67. Харитоновна О. Логіко-математичний тренажер. *Дошкільне виховання*. 2021. № 7. С. 19.

68. Целіщева І. Рум'янцева І. Використання моделювання під час розв'язання текстових задач. *Вихователь-методист дошкіль. закл. : щомісяч. спеціаліз. журн.* 2014. №3. С. 27-35.

69. Чосік Л. Системний підхід у навчанні старших дошкільників розв'язувати арифметичні задачі. *Педагогічний часопис Волині*. 2017. № 2. С. 107-112.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2017_2_20

70. Шматченко Г. О. Сформованість умінь сучасних дошкільників розв'язувати арифметичні задачі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 2. С. 8-13.

71. Щербакова К. Й., Брежнєва О. Г. Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку: навч. посіб. Мелітополь. 2015. 200 с.

72. Я у світі : програма розвитку дитини від народження до шести років. наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

73. Якименко С. І. Абетка. Логіка. Математика : метод. посіб. Тернопіль: навч. кн. Богдан, 2003. 176 с.

74. Яловська О. О. Цікаві цифри: Використання прийомів ейдетики при ознайомленні з цифрами. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 128 с.

75. Ясентюк С. Блоки Дьєнеша для логіко-математичного розвитку дітей. *Вихователь-методист дошк. закл. : щоміс. спеціаліз. журн.* 2019. № 5. С. 59–64.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Людмила Березовська

Методичні рекомендації

**До проведення практичних занять,
організації самостійної роботи з навчальної дисципліни
«Теорія та методика формування
елементарних математичних уявлень
у дітей дошкільного віку»**

Формат 60x84 1/16. Папір офсетний
Друк цифровий
Гарнітура Times New Roman
Умовн. Друк. арк. 4,88
Наклад 300 прим.
Зам. № 002/05/22

**ВИДАВНИЦТВО
“НАІР”**

Івано-Франківськ, вул. Височана, 18,
тел. (034) 250-57-82, (050) 433-67-93
email: fedorynrr@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції №4191 від 12.11.2011р.

